

LEKMAN i KYRKAN

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

4
2023

Jesu födelse

Var finns judarnas nyfödde kung? Vi har sett hans stjärna gå upp och kommer för att hylla honom. Till några herdar sade en ängel: Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en glädje för hela folket.

Matteus 2 kap och Lukas 2 kap

Ansvarig utgivare

Anders Nordberg
Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktionsråd

Lars-Gunnar Karlsson
Skyttegatan 5, 643 33 Vingåker
076-241 09 28
laste_k@hotmail.com

Förbundskassör

Lennart Sjöstedt
Parkgatan 5, 598 71 Södra Vi
0492-207 80
lennart.sjostedt@svenskakyrkan.se

Förbundsbutik

Gert Råvik, Planteringsvägen 102 c,
252 31 Helsingborg.
0730-355689
gertravik2@gmail.com

Berit Olsson, Rausvägen 57,
253 74 Helsingborg
042-293933

Förbundets bankgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Bg 5591-3321

**Medlemskap, Medlems- och
Kårregistrering – Prenumeration**

Jan Henriksson
Norra Storgatan 9
598 71 Södra Vi
070-545 81 38
lekmanna@hotmail.com

Tryck: LH Tryck, Box 224,
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

Presstopp

Nr 1-24 senast den 1 feb 2024

UPPHOVSRÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som
publiceras i "Lekman i Kyrkan"
och på www.lekmanikyrkan.se är
upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast
med Svenska Kyrkans
Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

Det är en ros utsprungen

Det är en ros utsprungen
av Davids rot och stam,
av fäderna besjungen
en ros i Juda land,
en blomma skär och blid,
mitt i den kalla vinter,
i midnatts mörka tid

Om denna ros allena,
ljöd förr Jesajas ord.
att född av jungfrun rena,
han frälsa skall vår jord
Av Herrens nåd och makt
Oss detta under skedde,
som oss profeten sagt.

Den späda rosen fina,
som doftar salighet
i mörkret skall den skina,
besegra dunkelhet.
Sann Gud och mänska sann,
oss arma människor
Frälsa från synd och död han kan.

O Jesus dem som klagar,
i denna jämmerns dal
nu med din hjälp ledsaga
till himlens högtidssal.
Ja, i din Faders hus,
låt oss dig evigt lova
i salighet och ljus.

Sv Ps 113

Jungfrun skall bli havande och föda en son och hon skall ge honom namnet Immanuel (Gud med oss)

Gud skapade världen och människan

Bibeln innehåller inte några skrifter som behandlar de 400 åren mellan Gamla testamentets böcker Esra, Nehemja, Haggai, Sakarja och Malaki fram till Nya testamentet med Jesu födelse. Guds gammaltestamentliga uppenbarelse var fullständig. Över Juda styrde i tur och ordning Persien, Egypten och Rom. Under Roms herravälde blev Herodes den Store kung över Judéen år 37 f. Kr. Bibeln berättar inledningsvis om hur världen kom till. Världen kom inte till av en slump. *Varje hus på jorden är byggt av någon, men Gud är den som har byggt allt* (Hebreerbrevet 3:4). Hela naturen vittnar om en stark och mäktig skapare. *Himlarna vittnar om Guds härlighet och himlavalvet förkunnar hans händers verk* (Psaltaren 19:2). Om vi vill lära oss sanningen om universums begynnelse måste vi lyssna till Skaparen själv. Han är det enda 'vittnet' till hur han skapade världen. I begynnelsen skapade Gud allting av ingenting. Han skapade allting på sex dagar genom sitt allsmågtiga ord. Till växter och djur gav Gud förmåga att fotplanta sig "efter sitt slag". Gud skapade man och kvinna och gav dem förmåga att

Skapelsen.

vara fruktsamma och föröka sig, uppfylla jorden och lägga den under sig. Människan skapades till Guds avbild, d.v.s. *hon blev skapad till likhet med Gud, i sann rättfärdighet och härlighet* (Efezierbrevet 4:24). *När Gud hade skapat världen och människan i begynnelsen var allt han hade skapat "mycket gott"*. Gud blåste in livsande i människan. Han skapade Eva åt Adam för att hon skulle vara en medhjälpare åt honom och hans like. Därmed grundade han det första äktenskapet, hemmet och familjen. Gud gav Adam och Eva ett särskilt bud för att de skulle kunna ge uttryck för sin tro på honom. Med hjärta och mun ska vi tacka vår Gud, vår skapare och uppehållare för all hans godhet. *Hans nåd varar i evighet* (Psaltaren 107:1). *Lova Herren min själ och glöm inte hans välgärningar* (Psaltaren 103:2). *Om ni äter eller dricker eller vad ni än gör, så gör allt till Guds ära* (1 Korintierbrevet 10:31).

Kidron dalen.

Gud lovade sända Frälsaren till den syndiga, fallna människan

Adam och Eva var **heliga** liksom Gud. Om de hade förblivit i detta sitt fullkomliga tillstånd hade de och deras efterkommande fått leva i evighet som Guds lyckliga barn. Men människan förblev inte fullkomlig. **En fallen ängel ledde in Eva och Adam i synd.** Den fallna ängeln benämns **Djävulen eller Satan**. Djävulen eller Satan som talade genom **ormen** hade varit en mördare från början och hade aldrig stått på sanningens

Moria berg.

Herren Gud förvisade Adam och Eva ut från Edens trädgård.

sida (Johannes 8:44) Om Djävulen eller Satan och övriga änglar som hade syndat säger Bibeln: Gud skonade inte de änglar som hade syndat utan kastade dem i avgrunden och överlämnade dem åt mörker och kedjor för att de skulle hållas i förvar till domen (2 Petrusbrevet 2:24). Djävulen syndade och frestade Adam och Eva till synd. Han försöker fortfarande genomföra samma mordiska avsikt med oss. Gud varnar oss alla: *"Var nyktra och vaksamma. Er motståndare djävulen går omkring som ett rytande lejon och söker efter vem han skall sluka"*. (1 Petrusbrevet 5:8). **Löftet:** Efter människornas fall sade Gud till ormen: *Jag skall sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma och hennes avkomma. Han skall krossa ditt huvud och du skall hugga honom i hälen* (1 Moseboken 3:15). Vår kärleksfulle Skapare övergav inte sina skapade varelser när de hade syndat mot honom. Han lovade genast att "kvinnans avkomma", en av Evas efterkommande, skulle krossa ormens huvud, d.v.s. göra slut på Djävulens makt. Detta **löfte** skulle komma att upprepas gång på gång i Gamla testamentet. Åt Adam och Eva och deras efterkommande gav löftet ljus i syndens, sorgens och dödens mörker. **Gud uppfyllde sitt löfte när hans Son, Jesus Kristus, blev människa, en Evas efterkommande men utan synd.** Genom sitt lidande och sin död frälste Jesus oss från Djävulens makt. Guds Son uppenbarades för att han skulle göra slut på Djävulens gärningar (1 Johannesbrevet 3:8). *Ty så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att den som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv* (Johannes 3:16).

Syndens konsekvenser och arv

Syndafallet fick fruktansvärda konsekvenser. Gud sade till Eva: *"Jag skall göra din möda stor när du blir havande. Med smärta skall du föda dina barn"* (1

Moseboken 3:16). Till Adam sade han: *"Därför skall marken vara förbannad för din skull. Med möda skall du livnära dig av den så länge du lever. Törne och tistel skall den bära åt dig. I ditt anletes svett skall du äta ditt bröd till dess du vänder åter till jorden, ty av den har du tagits. Jord är du och jord skall du åter bli"* (1 Moseboken 3:17-19).

Människans arbete, som ursprungligen gavs åt henne som en välsignelse, blev en tung syssla och hennes liv en sorglig resa mot död och förmultning. Syndafallets konsekvenser sträckte sig långt utöver Adam och Eva. Gud hade skapat dem heliga men i syndafallet förlorade människosläktet Guds avbild. Adam fick en son, som var lik honom, hans avbild (1 Moseboken 5:3). Adams söner och döttrar var syndiga, precis som sin far. Vi är också efterkommande till Adam och Eva och det som är fött av kött är kött (Johannes 3:6). *Alltsedan syndafallet finns det inte någon rättfärdig människa som gör gott och aldrig syndar* (Predikaren 7:21). Därför måste var och en av oss bekänna: "Se, i synd är jag född, och i synd blev jag till i min moders liv (Psaltaren 51:7). Denna nedärvda syndfullhet, som kallas **"arvsynd"**, har med sig förfärliga konsekvenser. *"Genom en enda människa kom synden in i världen och genom synden döden, och så kom döden över alla människor, eftersom alla hade syndat"* (Romarbrevet 5:12). Vår syndiga natur frambringar syndiga tankar, ord och gärningar. Fastän några av Adams och Evas efterkommande åkallade Herrens namn (1 Moseboken 4:26) gifte sig de som trodde på Guds löfte så småningom med Kains otroende ättlingar. Synd och otro rådde i världen: *Och Herren såg att människornas ondska var stor på jorden och att deras hjärtans alla tankar och avsikter ständigt var alltigenom onda* (1 Moseboken 6:5). Men fortfarande fanns

Ingång av allt levande i arken.

det några i vilkas hjärtan Guds löfte hade skapat tro. **Noa** var en av dem: *"Men Noa hade funnit nåd inför Herrens ögon"* (1 Moseboken 6:8). **Gud gav den syndiga världen en nådatid som varade i 120 år. Under den tiden befallde Gud Noa att bygga en ark. "Se jag skall låta floden komma med vatten över jorden för att utrota alla varelser under himlen som har livsande. Allt på jorden skall förgås men med dig vill jag upprätta mitt förbund. Du skall gå in i arken med dina söner, din hustru och dina sonhustrur. Av allt levande, av alla varelser, skall du föra in ett par i arken med dina söner, din hustru och dina sonhustrur. Av allt levande, av alla varelser skall du föra ett par i arken för att de skall överleva tillsammans med dig. Och Noa gjorde så. Han gjorde allt som Gud hade befallt honom." (1 Moseboken 6:17-22)**

Gud genomförde sitt rättmätiga hot och utrotade både människor och djur på jorden. Han höll också trofast sitt löfte och räddade Noa, hans familj och djuren i arken. Efter floden lovade Gud: *"Härefter skall jag inte mer förbanna jorden för människans skull, eftersom hennes hjärtas tankar är onda ända från ungdomen. Jag skall aldrig mer döda allt levande såsom jag nu har gjort. Så länge jorden består skall sådd och skörd,*

Arken i nyuppförande, Nederländerna.

köld och värme, sommar och vinter, dag och natt aldrig upphöra.” (1 Moseboken 8:21,22). Inte bara det syndiga tillståndet i världen före floden, utan hela historien ända sedan fallet visar tydligt att Guds ord om människans hjärta är sant: *”Hennes hjärtas tankar är onda ända från ungdomen”* (1 Moseboken 8:21). Syndiga hjärtan ger upphov till syndiga gärningar. *”Inte plockar man väl vindruvor från törnbuskar eller fikon från tistlar? Så bär varje gott träd god frukt, men ett dåligt träd bär dålig frukt”* (Matteus 7:16-17). *Ty från hjärtat kommer onda tankar, mord, äktenskapsbrott, otukt, stöld, falskt vittnesbörd och hädelser* (Matteus 15:19). **Krig, botts- lighet, gräl, slagsmål, splittrade hem och all slags omoral i världen (ibland kallad ”verksynd” till skillnad från ”arvsynd”) är den onda frukt som vår fallna natur bär.** Gud har tålmod och håller fortfarande sitt förbund genom att ännu ge världen en tid av **nåd**. Vi har inte gjort oss förtjänta av Guds godhet. Det är Guds nåd som gör att det inte är ute ned oss. Nåden är inte slut med Guds barmhärtighet. *Guds nåd är var morgon ny, ja stor är hans trofasthet* (Klagovisorerna 3:22-23). *Gud är god mot alla och förbarmar sig över alla sina verk* (Psaltaren 145:9). **Den slutliga uppgörelsen, domen, kommer helt visst att äga rum. Guds tålmodiga barmhärtighet borde få oss alla att begrunda våra brister och att tänka om medan det ännu finns tid.** *”Men de himlar, och den jord som nu finns har i kraft av samma ord blivit sparade åt eld och förvaras till den dag då de ogudaktiga ska dömas och bli fördömda. Gud dröjer inte med att uppfylla sitt löfte. Nej, han har tålmod med er. eftersom han inte vill att någon skall gå förlorad utan att alla ska få tid att omvända sig”* (2 Petrusbrevet 3:7,9). Gud, den rättfärdige domaren, fördömer och straffar synden. Men i barmhärtighet uppehåller han ännu världen och ger oss tid till omvändelse före den slutliga domen.

Gud anförtrorde löftet om en Frälsare åt Abraham, Isak och Jakob

Gud valde ut och förberedde ett visst folk att ta emot hans löften och föra alla människors Frälsare in i världen. Han kallade **Abraham, en ättling till Noas son Sem**, att bli **förfader åt det utvalda folket och Frälsaren**. För att den tro som han hade skapat i Abrahams hjärta skulle bli stärkt, upprepade Gud ofta sitt

Abraham, Isak och Jakob.

löfte under de 25 år som gick innan den utlovade sonen, Isak, föddes *”Han sviktade inte i tron då han tänkte på att hans egen kropp saknade livskraft - han var då omkring 100 år – och att Saras moderliv var dött. Han tvivlade inte i otro på Guds löfte utan blev i stället starkare i tron och gav Gud äran. Han var övertygad om att vad Gud hade lovat, det var han också mäktig att hålla”* (Romarbrevet 4:19-21). Herren skapade och gav näring åt Abrahams tro genom det löfte han knöt till sitt förbund. När Abraham var 100 år födde Sara en son åt Abraham och Sara – Isak. Gud stärkte Abrahams tro genom att sätta Abraham på ett särskilt prov där hans son som han genom Guds löfte hade fått var inblandad. Abraham trodde Gud och det räknades honom till **rättfärdighet**. Paulus har skrivit: *”Därför skall ni veta att de som håller sig till tron, de är Abrahams barn. Och då Skriften förutsåg att Gud skulle förklara hedningarna rättfärdiga av tro, förkunnade den i förväg detta glada budskap för Abraham. I dag skall alla folk bli välsignade. Alltså blir de som tror välsignade tillsammans med Abraham som trodde”* (Galaterbrevet 3:6-9). *”Ty så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att den som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv”* (Johannes 3:16). **Gud frälser alltså oss människor genom vår tro på hans Son, den utlovade Frälsaren.**

Gud befriade sitt folk Israel och gav Israel sin skrivna lag

Guds folk, Israel, bodde efter Isaks son Jakobs och hans söners invandring till Egypten i landsdelen Gosen där Jakobs

näst yngste son Josef hade makt, glädje och vilja att bereda dem plats. I Gosen var Israelerna fruktsamma och växte till, förökade sig och blev stora till antal, ja så småningom så stora till antal att Gosen blev uppfyllt av dem. Egyptierna kände en växande fruktan för Israels folk och tvingade israeliterna att arbeta som slavar. Egyptierna gjorde livet svårt för israelerna inte minst genom hårt arbete med murbruk och tegel, med arbete på fälten, ja, med alla slags arbetsuppgifter som de tvingades utföra (2 Moseboken 1:12-14). För att göra slut på israelernas makt och inflytande befallde Farao att alla nyfödda pojkar skulle kastas i Nilen (2 Moseboken 1:22). Från att ha blivit utsatt och dold i en korg som flöt i vassen vid Nilens strand så undgick en israelitisk pojke att drunkna och dö och blev i stället omhändertagen av Faraos dotter som tog till sig honom som sin egen son och anställde pojkens israeliska mor som amma och som gav honom namnet Mose. Sedan Mose tillbringat sin tidiga barndom i sitt israeliska hem blev han undervisad i egyptiernas hela visdom (Apostlagärningarna 7:22). Mose glömde aldrig bort sitt eget folk. Vid 40 års ålder ingrep han handgripligt till försvar av en israelit och dödade därvid en egyptier. Han tvingades därmed fly från Egypten till Midjans land där han vaktade får och där han fann sin hustru **Sippora** dotter till **Jetro** som var präst i **Midjans land**. Gud kallade senare Mose att leda sitt folk ut ur Egypten.

Mose och hans bror **Aron** gick till Farao och sade: *”Så säger Herren, Israels Gud - Släpp mitt folk”*. Men Farao svarade: *”Vem är Herren? Skulle jag lyssna på honom och släppa Israel?”* (2 Moseboken 5:1,2). Som svar till den högmådige Farao och för att genomföra planen för sitt folk, slog Gud egyptierna med **tio plågor, varav den sista innebar att alla nyfödda egyptiska barn i Egypten dog** (2 Moseboken 7:14 – 11:10). **Mose instiftade påskhögtidens särskilda ceremonier** för att Israels folk i framtiden skulle komma ihåg Guds stora befrielse (2 Moseboken 12:3-14 även Korintierbrevet 5:7). **Påskordet** kommer från det hebreiska ordet **Pesach** som betyder passera förbi (2 Moseboken 12:23). Gud meddelade Mose att Guds ängel kommer att döda den förstfödde sonen i varje egyptiskt hem, men passera förbi de dörrar som smorts in med blod från ett lammoffer (vilket israelerna befalldes ombesörja). **Farao kallade på natten**

till sig Mose och Aron och sade: *"Stå upp och drag ut från mitt folk, ni själva och Israels barn, och gå iväg och håll gudstjänst som ni har sagt."* Israels barn bröt upp och drog **från Raamses till Suckot**, omkring **600 000 man till fots förutom barn**. Också en stor blandad folkhop drog upp med dem, dessutom får och nötboskap, en mycket stor hjord. *Gud gick framför dem, om dagen i en molnstod för att visa dem vägen, och om natten i en eldstod för att ge dem ljus.* På det sättet kunde de vandra både dag och natt. **Gud befriade så sitt folk ur Egypten och förde dem välbehållna genom Röda havet trots det att Faraos sina vapendragare och hästar kom i fatt israelerna.** Av omsorg om sitt folk i öknen förvandlade Gud bittert vatten till sött vatten, strödde manna på marken kring deras lägerplats varje dag utom på sabbaten, lät vaktlar komma in i lägret, lät vatten strömma ut ur en klippa och stred för dem mot deras fiender (2 Moseboken 15-17). **Han förde dem till Sinai berg.** Där påminde han dem om vad han hade gjort för dem.

"Ni har själva sett vad jag har gjort med egyptierna och hur jag har burit er på örningarna och fört er till mig. Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund, skall ni vara min dyrbara egendom framför alla andra folk, ty hela jorden är min. Ni skall för mig vara ett rike av präster och ett heligt folk. Detta är vad du skall tala till Israels barn" (2 Moseboken 19:4-6). Allt folket svarade med en mun *"Allt vad Herren har talat vill vi göra"* (2 Moseboken 19:8).

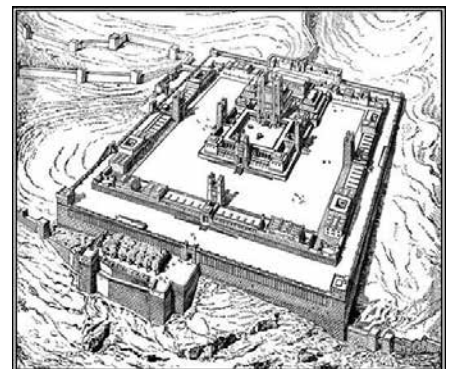
Herren slöt förbund med Israel och gav dem sin lag genom Mose på Sinai berg. Gud visade sitt gammaltestamentliga folk vad han i minsta detalj krävde av det (Galaterbrevet 4: 1-7). Förutom **Guds tio bud**, **"morallagen"**, reglerade Gud även det israelitiska folkets politiska liv genom den **"borgerliga lagen"** t.ex. straff för olika slags överträdelser (brott) och de israeliska folkets gudstjänstliv genom **"ceremoniallagen"**. Gud befallde Mose att bygga ett **tabernakel, eller tält** som skulle vara centrum för israeliternas gudsdyrkan under vandringen till Kanaan. Moses bror Aron och hans efterkommande utsågs till Israels präster. Gud föreskrev folkets gudstjänstliv i varje detalj och i synnerhet offren som prästerna skulle offra i tabernaklet. Gud bestämde till och med vad israelerna fick äta. Ge-

nom sådana lagar skilde **Gud** ut israelerna från andra folk och **påminde dem om att** *"jag är Herren, som har fört er upp ur Egyptens land, för att jag skall vara er Gud. Så skall ni vara heliga, ty jag är helig"* (3 Moseboken 11:45). Många av ceremonierna, särskilt de som gällde prästerskapet och de många blodsoffren, **förebildade den kommande Frälsaren.** *"Herren din Gud, skall låta uppstå åt dig en profet bland ditt folk, av dina bröder: en som är lik mig. Honom skall ni lyssna till"* (5 Moseboken 18:15). **De tio buden** var inte någon ny lag. Gud hade skrivit sin morallag i människors hjärtan vid skapelsen och alla människor har ett samvete som vittnar om vad som är rätt och fel (Romarbrevet 2:15). När Gud gav folket sin lag i skrift på stentavlor från Sinai berg var syftet att människorna skulle få **förnyad kunskap** om hans heliga vilja. I sin lag kräver Gud av människorna en fullkomlig helighet, som hans egen: *"Ni skall vara heliga, ty jag, Herren, er Gud, är helig"* (3 Moseboken 19:2). *Kan vi människor uppfylla detta krav? Vilken blir slutsatsen när vi jämför våra liv med Guds krav i lagen? Genom lagen ges vi insikt om synd* (Romarbrevet 3:20).

Gud visade sin trofasthet mot sitt ovärdiga folk

Innan Mose dog vid gränsen till löftets land, utsåg Gud **Josua** till ledare för Israels folk. Han uppmanade Josua: *"Var stark och mycket frimodig så att du håller fast vid och följer all den undervisning som min tjänare Mose har givit dig. Vik inte av från den, vare sig till höger eller till vänster, så skall du ha framgång vart du än går. Låt inte denna lagbok vara skild från din mun. Tänk på den både dag och natt, så att du håller fast vid och följer allt som är skrivet i den. Då skall du lyckas i det du företar dig, och då skall du ha framgång"* (Josua 1:7,8). Under Josuas ledarskap gick Israel över Jordanfloden, intog Jeriko och vann seger efter seger i Kanaan. Josua delade upp landet mellan stammarna genom lottkastning. Innan Josua dog sade han till folket: *"Men om ni inte vill tjäna Herren, så välj i dag vem ni vill tjäna /.../ Men jag och mitt hus, vi vill tjäna Herren"* (Josua 4:15). Folket svarade: *"Aldrig att vi skulle överge Herren, och tjäna andra gudar"* (Josua 24:16). **Men de glömde snart sin föresats.** Herren höll sitt löfte och gav Israel landet Kanaan. Gud gav Israel ett antal domare; **De-bora, Gideon, Simson och Samuel** var

alla förtroendefulla domare. När Samuel hade blivit äldre framställde de äldste i folket ett krav till honom: *"Sätt en kung över oss till att styra över oss, såsom alla folk har"* (1 Samuelsboken 8:5). Samuel smorde efter Guds direktiv först **Saul** till Israels förste kung men genom olydnad mot Guds befallningar visade sig Saul vara ovärdig. Då blev Samuel sänd till Betlehem för att smörja David, Isaïs son, till Israels nästa kung. Isai var en ättling till Juda. **David lade alla Israels fiender under sig och gjorde Jerusalem till huvudstad. Han flyttade tabernaklet till Jerusalem och ville bygga ett permanent tempel till Herren där.** Herren **tillät inte** att David byggde templet men Gud lovade David: *"Ditt hus och ditt kungadöme skall bestå inför mig till evig tid, ja din tron skall vara befäst för evig tid"* (2 Samuelsboken 7:16). **Den evige kungen**, den utlovade **Frälsaren** skulle komma från Davids hus. David sjöng lovsånger till Herren och talade om den kommande Frälsaren i många psalmer som kom att bidra till skönheten i folkets gudstjänstfirande. **Salomo**, Davids son och efterträdare, lät bygga templet i Jerusalem. **Salomos tempel**, även kallat **det första tempel i Jerusalem**, är det tempel som enligt Första Kungaboken i Bibeln uppfördes av Israels tredje kung, Salomo **ca 960 f.Kr.** Tempelbyggnaden var omkring 9 x 27 meter i bottenplanet och 13,5 meter hög. Det var byggt med tabernaklets indelning i det allra heligaste. Salomo ingick också allianser genom att skaffa sig många hustrur från andra länder, och **dessavände Salomos hjärta bort från Gud och till andra gudar.** Efter Salomos död delades landet upp. Juda och Benjamins stammar följde Salomos son **Rehabeam** och bildade **Juda rike (Sydriket)**. De andra stammarna valde **Jerobeam** till sin kung och bildade **Israels rike (Nordriket)**. För att hindra sitt folk från att gå till Jerusalem och tillbe Gud där **ställd**

Salomos tempel.

Jerobeam upp två guldkalvar, en i **Betel** och en i **Dan**, och sade till folket: "Se, här är din Gud, Israel, han som har fört dig upp ur Egyptens land." Förutom dessa avgudabilder (**guldkalvarna**) **dyrkade israeclerna** även **baalerna**, kana-neernas gudar. **Gud kallade sitt folk till omvändelse genom att sända till dem sina tjänare, profeterna**. Ett exempel är **profeten Elia** som utmanade folket och sade: "Hur länge skall ni halta på båda sidor? Om det är Herren som är Gud, så följ honom. Men om det är Baal, så följ honom". Men folket svarade honom inte med ett ord (1 Kungaboken 18:21). Genom **profeten Hosea** väddade Gud till sitt folk "Jag är Herren din Gud. alltså du var i Egyptens land. Du skall inte veta av någon annan Gud än mig och ingen annan frälsare finns än jag". Men ju bättre bete de fick, desto mättare blev de, och när de blev helt mätta, blev deras hjärtan **högmodiga**, och så glömde de mig (Hosea 13:4-6). **Profeten varnade för domen som skulle komma**: "Min Gud skall förkasta dem, ty de har inte lyssnat på honom. De skall bli flyktingar bland hednafolken" (Hosea 9:17).

Israeliterna ville inte vända tillbaka till Herren. I stället **befallde** de profeterna: "Profeterna inte!" (Amos 2:12). **Gud sände kungen i Assyrien att inta Israels huvudstad, Samaria**, och att föra bort de tio stammarna så att de aldrig skulle återvända, **därför att de inte lyssnade till Herrens, sin Guds röst, utan bröt mot hans förbund och varken ville lyssna eller göra allt det som Guds tjänare Moses hade befallt** (2 Kungaboken 18:12). Israels folk blev bortfört i fångenskap **därför att folket inte hade vänt tillbaka till Gud, inte lyssnat eller gjort det som Moses hade befallt** (2 Kungaboken 18:12).

Israels folk (Jerobeam) blev alltså **bortfört i fångenskap därför att det inte hade lyssnat till och lytt sin Gud**. Fastän Jerusalem och templet låg inom Juda gränser (Rehabeam) avföll även folket i Sydriktet till avgudadyrkan. De stora profeterna **Jesaja** och **Jeremia** kallade folket till omvändelse, till tro på Herrens löften och till lydnad för hans bud: "Hör ni himlar, lyssna du jord, try Herren talar. Barn har jag fött upp och fostrat, men de har gjort uppror mot mig. En ox känner sin ägare, en åsna sin herres krubba, men Israel känner inget, mitt folk förstår ingenting (Jesaja 1:2,3). Tvätta er och gör er rena. Ta bort era onda gärningar

från mina ögon. Sluta att göra det som är ont. Lär er att göra det som är gott, sök det rätta. Tillrättavisa förtryckaren, försvara den faderlöses rätt, stöd änkan i hennes sak. Kom låt oss gå till rätta med varandra, säger Herren. Om era synder än är blodröda, skall de bli snövita, om de än är röda som scharlakan, skall de bli vita som ull. Om ni är villiga att höra, skall ni få äta landets goda. Men om ni är motsträviga, skall ni förtäras av svärd, ty så har Herrens mun talat (Jesaja 1:16-20).

Eftersom Juda vägrade lyssna till profeterna föll Herrens dom över **Jerusalem**. Staden blev förstörd av **Babylonierna år 586 före Kristus**, och **många människor i Sydriktet blev deporterade till Babylonien**.

I sin barmhärtighet lät Gud inte Juda folk bli kvar i fångenskapen. Han glömde inte sina löften. Han **tröstade** sitt folk: *Kan då en mor glömma sitt barn, så att hon inte förbarmar sig över sin livsfrukt? Och även om hon kunde glömma sitt barn, skall jag inte glömma dig. Se, på mina händer har jag upptecknat dig. Dina murar står alltid inför mig* (Jesaja 49:15,16).

Den persiske kungen **Koresh** (störtade babylonierna) lät en spillra av **det judiska folket återvända till Juda**. De återvändande byggde upp **Jerusalems murar igen (Nehemja)** och invigde ett nytt tempel åt Herren, **det andra templet (Esra – Zerubbabel)**. Efter att ha återvänt hem omkring år 537 f.Kr. kunde så judarna, ledda av kungasonen **Zerubbabel** som ståthållare och med stöd av perserkungen **Dareios den store, år 515 f.Kr. inviga det andra templet på**

Zerubbabels tempel.

samma plats där det föregående templet hade stått. Denne gav befallning att **rövade föremål från templet skulle återbördas "till sin plats i templet i Jerusalem, och man skulle ställa dem i Guds Hus"** (Esra 6:5). Detta tempel skulle byggas efter **Salomos tempel som förebild, men blev mycket enklare, vilket gjorde att många visade under bygget sorg över minnet av det första** (Esra 3:12). Tempelåteruppbyggnaden beskrivs i Tanach av Esra och Nehemja. Detta höll på att förstöras av Alexander den store, **men stod fram till år 169 f.Kr.** då seleukiderna under kung **Antiochos IV** plundrade templet, uppförde ett Zeusaltare på det ordinarie altarets plats och lät offra svin och andra för judarna orena djur. Denna **skymf** gav upphov till ett uppror lett av **Judas Mackabaos** vilket finns skildrat i Mackabeerböckerna. Mackabaos lyckades återta makten över templet och efter en tids reparationer kunde **templet återinvigas år 164 f.Kr.** Till minne av denna händelse firas varje år **tempelinvigningsfesten chanukka under åtta dagar**. Gud lät alltså det otrogna judafolket bli deponerat till Babylonien men förde sedan tillbaka en spillra av detsamma från fångenskapen för att hans löfte skulle gå i uppfyllelse.

Modell över Herodes tempel i Jerusalem.

Under Israels hela historia sände Gud budbärare att förkunna hans domar och löften för folket. **Mose var den förste profeten** och efter honom kom andra profeter som predikade och nedtecknade Guds ord. Till profeten **Jeremia** sade Gud: *"Se, jag lägger mina ord i din mun"* (Jeremia 1:9). Profeterna talade om **Messias** (den smorde) som skulle rädda Guds folk från deras synder. *"Se, jungfrun skall bli havande och föda en son och hon skall ge honom namnet Immanuel"* (Gud med oss). (Jesaja 7:14) *"Ty ett barn blir oss fött, en son blir oss given. På hans axlar vilar herradömet, och hans namn är: Allvis härskare, Gudomlig hjälte, Evig fader, Fredsfurste, (Under; Rådgivare, Mäktig Gud, Evig Fader, Fridsfurste). Så skall herradömet bli stort och friden utan slut över Davids tron och hans kungarike. Det skall befästas och stödjas med rätt och rättfärdighet från nu och till evig tid. Herren Sebaots nitälskan skall göra detta (Jesaja 9:6,7). Men du, Betlehem Efrata som är så liten bland Juda tusenden, från dig skall det åt mig komma en son, en som skall härska i Israel. Hans ursprung är före tiden. Från evighetens dagar (Mika 5:2).*

Gud sände sin Son att frälsa människan

I inledningen till denna berättelse konstaterade vi att Bibeln inte innehåller några skrifter som behandlar de 400 åren mellan Gamla testamentets böcker Esra, Nehemja, Haggai, Sakarja och Malaki fram till Nya testamentet med Jesu födelse. Guds gammaltestamentliga uppenbarelse var fullständig. Från utombibliska källor har vi fått upplysning om att Persien, Egypten och Rom under denna tid i tur och ordning styrde över Juda. Under Roms herravälde blev **Herodes (Herodes den Store) kung över Judeen år 37 f. Kr.** och lämnade sin befattning och sitt jordeliv år 4 e.Kr. **Han gjorde sig känd för flera stora byggnadsverk, bl. a. återuppbyggnaden av Zerubbabels tempel (jfr. Esra)** liksom ett antal teatrar, amfiteatrar, hippodromer, citadell, fästningar, palats, trädgårdar, akvedukter monument och hela städer. Han var dock ytterst grym och avskydd av folket. Han lät mörda alla gossebarn under två års ålder i Betlehem i samband med Jesu födelse efter att genom de tre vise männen ha fått upplysning om "den nyfödde judakonungen".

Efter **Herodes den stores** död blev **Herodes Arkelaos**, en son till Herodes den Store, kung över landet väster om Döda havet. **Herodes Antipas**, en bror till Arkelaos, blev kung över en fjärdedel av landet - Galiléen och Peréen - och kallades därför **"tetrark"** som betyder en fjärdedel. Herodes Antipas lät senare halshugga Johannes döparen. En tredje son till Herodes den store var **Herodes Filippus** som efter faderns död blev kung över områdena öster om Genesarets sjö – Itureen och Trakonitis.

Senare placerade romarna landshövdingar i Judeen och Samarien. En av dessa var **Pontius Pilatus**.

Efter ca 400 års tystnad sände Gud en av sina änglar till en präst som hette Sakarias och kungjorde att Messias (Frälsarens) vägröjare skulle födas. **Elisabet**, Sakarias hustru, som var barnlös, skulle bli vägröjarens moder och den tillkommandes namn skulle vara **Johannes**. Johannes blev sänd att skaffa åt Herren ett folk som är berett (Lukas 1:17 och Jesaja 40:3). I likhet med Gamla testamentets stora profeter skulle Johannes kalla Israel till omvändelse. Johannes budskap var: *"Omvänd er, ty himmelriket är nära"* (Matteus 3:2).

Jesu födelse

Sex månader efter det att ängeln Gabriel hade tillkännagett Johannes födelse, framförde ängeln ett annat budskap från Gud. Tiden hade kommit då Guds löfte skulle gå i uppfyllelse: *"Se, jungfrun skall bli havande och föda en son och*

hon skall ge honom namnet Immanuel" (Gud med oss) (Jesaja 7:14) I den sjätte månaden blev ängeln Gabriel sänd från Gud till en ung flicka i staden Nasaret i Galileen. Hon hette Maria och hon hade trolovats med en man som hette Josef från Davids släkt. Ängeln kom till henne och sade: *"Var hälsad, du högt benådade. Herren är med dig."* Hon blev förskräckt över hans ord och undrade vad denna hälsning skulle betyda. Då sade ängeln till henne: *"Var inte rädd Maria, du har funnit nåd hos Gud. Du skall bli havande och föda en son och du skall ge honom namnet Jesus. Han skall bli stor och kallas den Högstes son. Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron, och han skall härska över Jakobs hus för evigt, och hans välde skall aldrig ta slut".* Maria sade till ängeln: *"Hur skall detta ske? Jag har ju aldrig haft någon man."* Men ängeln svarade henne: *"Helig Ande skall komma över dig och den Högstes kraft skall vila över dig.. Därför skall barnet kallas heligt och Guds son. Elisabet din släkting väntar också en son, nu på sin ålderdom. Hon som sades vara ofruktbar är nu i sjätte månaden. Ty ingenting är omöjligt för Gud."* Maria sade: *"Jag är Herrens tjänarinna. Må det ske med mig som du har sagt."* Och ängeln lämnade henne. (Lukas 1:26-38) På den plats där ängeln Gabriel enligt traditionen skulle ha mött och utväxlat dessa ord med Maria i Nasaret finns i dag en stor kyrka *"Bebådelsekyrkan"* med ett utmärkt altare som mötesplats. **I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Genom honom har allt blivit till, och utan honom har inget blivit till, som är till. I honom var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörk-**

Bebådelsekyrkan i Nasaret.

Verbum caro hic factum est - Här blev ordet kött.

ret har inte övervunnit det. (Johannes 1) – **Verbum Caro / Hic Factum Est** – Här blev ordet kött genom jungfru Maria – Bebudelse och inkarnation.

Gud sände också sin ängel till Josef. Ängeln visade sig för Josef i en dröm och sade: *"Josef, Davids son, var inte rädd att ta till dig Maria, din hustru, ty barnet i henne har blivit till genom den helige Ande. Hon skall föda en son och du skall ge honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk från dera synder"* (Matteus 1:20,21).

Nu hade den tid kommit som Gud hade planlagt ända sedan syndafallet och hans första löfte om en Frälsare. I Gamla testamentet får vi upplysning om att Gud också hade talat om var Frälsaren skulle födas – **i Betlehem** (Mika 5:2). När Guds tid var inne kom ett påbud om en skattskrivning av den mäktigaste härskaren i världen, den romerske kejsaren **Augustus** (ursprungligen **Gaius Octavius**, född den 23 september år 63 f. Kr. och död den 19 augusti år 14 e. Kr.). Detta påbud förde Maria och Josef till Betlehem eftersom Betlehem utgjorde den stad till vilken Josef hörde genom sin härkomst – Davids hus. **I Betlehem föddes i mycket stor enkelhet vår Fräsare, Marias förstfödde, Herren Jesus Kris-**

tus, Maria lindade den nyfödde Jesus och lade honom i en krubba eftersom det inte fanns plats för familjen i något tillgängligt härbärge.

I samma trakt där Betlehem fanns låg några herdar ute och vaktade sin hjord om natten. Då stod Herrens ängel framför dem och Herrens härlighet lyste omkring dem, och de greps av stor förfäran. Men ängeln sade till dem: **"Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en glädje för hela folket. I dag har en. Frälsare fötts åt er i Davids stad, han är Messias Herren. Och detta är tecknet för er: ni skall finna ett nyfött barn som är lindat och ligger i en krubba. Och plötsligt var där tillsammans med ängeln en stor himmelsk här som prisade Gud. "Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt." När änglarna hade farit ifrån dem upp till himlen sade herdarna till varandra. "Låt oss gå in till Betlehem och se det som har hänt och som Herren har låtit oss veta. De skyndade iväg och fann Maria och Josef och det nyfödda barnet som låg i krubban. När de hade sett det berättade de vad som hade sagts till dem om detta barn. Alla som hörde detta häpnade över vad herdarna sade. Maria tog detta till sitt hjärta och begrundade det. Och herdarna vände tillbaka och hedrade och prisade och lovade Gud för vad de hade fått höra och se, allt var som det hade sagts dem"** (Lukas 2:8-18).

När Jesus hade fötts i Betlehem i Judeen kom några österländska stjärntydare till Jerusalem och frågade: *"Var finns judarnas nyfödde kung? Vi har sett hans stjärna gå upp och har kommit för att hylla honom."* När kung Herodes (den store) hörde detta blev han oroad, och hela Jerusalem med honom. Han samlade alla folkets överstepräster och skriftlärda

Vaktande herdar - var inte rädda.

och frågade dem var Messias skulle födas. De svarade: *"I Betlehem i Judeen, ty det står skrivet hos profeten: Du Betlehem i Juda land är ingalunda ringast bland hövdingar i Juda, ty från dig skall det komma en hövding, en herde för mitt folk Israel."* Då kallade Herodes i hemlighet till sig stjärntydarna och förhörde sig noga om hur länge stjärnan hade varit synlig. Sedan skickade han dem till Betlehem. *"Bege er dit och ta noga reda på allt om barnet"*, sade han, och underätta mig när ni har hittat honom, så att också jag kan komma dit och hylla honom. Efter att ha lyssnat till kungen gav de sig iväg, och stjärnan som de hade sett gick före dem, till den slutligen stannade över den plats där barnet var. När de såg stjärnan fylldes de av stor glädje. De gick in i huset, och där fann de barnet och Maria, hans mor, och föll ner och hylade honom. De öppnade sina kistor och räckte fram gåvor, **guld och rökelse och myrra**. I en dröm blev de sedan tillsagda att inte återvända till Herodes, och de tog en annan väg hem till sitt land.

När **åtta dagar** hade gått och man skulle omskära pojken fick han namnet **Jesus** det som ängeln hade gett honom innan hans mor blev havande. När tiden var inne för deras rening – max 33 dagar från dagen då en nyfödd son omskars – (om en flicka föds ska modern vara oren i två veckor varefter en reningsprocess pågår under ytterligare 66 dagar) tog de Jesus till Jerusalem för att bära fram honom inför Herren – det står nämligen i Herrens lag att varje förstfödd av mankön skall helgas åt Herren och för att offra två turturduvor eller två unga duvor, såsom det är föreskrivet i Herrens lag. När stjärntydarna hade gett sig av visade sig Herrens ängel i en dröm för Josef och sade *"Stig upp och ta med dig barnet och hans mor och fly till Egypten och stanna där tills jag säger till dig, ty Herodes kommer att söka efter barnet"*

Betande får i anslutning till Betlehem.

*för att döda det.” När Herodes märkte att han hade blivit lurad av stjärntydarna blev han ursinnig, och han lät döda alla gossar i Betlehem och dess omnejd som var två år eller därunder; det var den tid han hade fått fram genom att fråga ut stjärntydarna. Då uppfylldes det som sagts genom profeten **Jeremia**: ’Rop hörs i **Rama**, gråt och högljudd klagan: *Rakel begråter sina barn, hon låter inte trösta sig, ty de finns inte mer*’.*

I Jerusalem fanns en man vid namn **Symeon**, som var rättfärdig och from och som väntade på Israels tröst. Helig Ande var över honom och den heliga Anden hade uppenbarat för honom att han inte skulle se döden förrän han hade sett Herrens Mesias. Ledd av Anden gick han till templet och när föräldrarna kom in med barnet Jesus för att göra med honom som det är sed enligt lagen, tog han honom i famnen och prisade Gud och sade: *”Herre nu låter du din tjänare gå hem, i frid, som du har lovat. Ty mina ögon har skådat frälsningen som du har berett åt alla folk, ett ljus med uppenbarelse åt hedningarna och härlighet åt ditt folk Israel.”* Hans far och mor förundrade sig över vad som sades om honom. Och Symeon välsignade dem och sade till hans mor Maria: *”Detta barn skall bli till fall eller upprättelse för många i Israel och till ett tecken som väcker strid – ja också genom din egen själ skall det gå ett svärd – för att många innersta tankar skall komma i dagen”.*

Där fanns också en kvinna med profetisk gåva, **Hanna**, Fanuels dotter, av Ashers stam. Hon var till åren kommen men som ung hade hon varit gift i sju år, sedan hade hon levt som änka och var nu åttiofyra år gammal. Hon vek aldrig från templet utan tjänade Gud dag och natt med fasta och bön. Just i den stunden kom hon fram och hon tackade och pri-

Symeon, Hanna och Jesus i templet.

sade Gud och talade om barnet för alla som väntade på Jerusalems befrielse. När Josef och Maria hade fullgjort allt som föreskrivs i Herrens lag återvände de till sin hemstad Nasaret i Galileen. Pojken växte och fylldes av styrka och vishet, och Guds välbehag var med honom (Lukas 2:22-40)

Gud förkunnade att **Jesus är alla människors frälsare** (räddare). När Jesus växte upp visade han att **templet var ”hans Faderns hus”** Jesus var som barn **lydig mot Josef och Maria**.

Jesu Kristi person

Vem var Jesus? Vad säger Bibeln om honom? Vilka namn har Bibeln gett Jesus? Ängeln som förkunnade hans födelse kallade honom **en Frälsare, Messias. Herren** (Lukas 2:11). (**Jesus** betyder **Frälsare**. Det hebreiska ordet **Messias** och det grekiska ordet **Kristus** betyder **Den Smorde**. Judarna använde ordet **Herren** om **den ende sanne Guden, deras Skapare och Frälsare**.) När Jesus hade uppstått från de döda blev han av lärjungen Thomas kallad: *Min Herre och min Gud* (Johannes 20:28). Jesus accepterade dessa namn. Självsade han: *”Ty så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att den som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv”* (Johannes 3:16).

Hur beskriver Bibeln Jesus? I Johannes evangelium kallas han **”Ordet”** och och sammanhanget llyder: *”I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud/.../ Och Ordet blev kött och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, en härlighet som den Enfödde har av Fadern, och han var full av nåd och sanning”* (Johannes 1:1-14). Den uppståndne Jesus säger till sina lärjungar: *”Jag har fått all makt i himlen och på jorden/.../ Och se, jag är med er alla dagar intill tidens slut.”* (Matteus 28:18-20). Bibeln säger att **Jesus Kristus är densamme i går och i dag och i evighet** (Hebreerbrevet 13:8). Han var till i begynnelsen. Han är allsmäktig och oföränderlig och han är alltid med dem som tillhör honom. Sådant kan man bara säga om Gud.

I Bibelns fyra evangelier berättas om många underverk (tecken) som Jesus gjorde (visade). Han **förvandlade vatten till vin** (Johannes 2:1-11) och **stillade med ett ord stormen på sjön** (Matteus

8:23-27). *Han botade sjuka* (Lukas 5:18-26) och *han uppväckte döda* (Johannes 11:38-44). Om sitt eget liv kunde han säga: *Jag har makt att ge det och jag har makt att ta det tillbaka* (Johannes 10:18). Han uppväckte sig själv från de döda. Gud Fadern, *har överlämnat hela domen /-/-/ åt Sonen för att alla skall ära Sonen liksom de ärar Fadern. Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern, som har sänt honom* (Johannes 5:22,23).

Jesus kallas i Bibeln för **Herren, Gud och Guds Son**. Bibeln beskriver Jesus som **evig, allsmäktig och oföränderlig**. Jesu **underverk och särskilt hans uppståndelse visar att han är Gud**. **Jesus Kristus skall äras som Gud**.

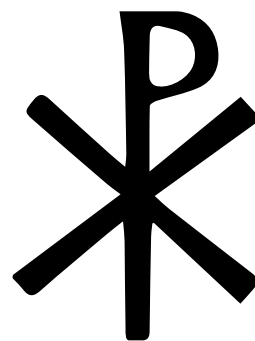
*Fröjdas vart sinne,
julen är inne,
Frälsaren kommen är.
Se, huru ljusen
Brinna i husen,
Prisande vännen kär.*

*Natten förjagas,
Redan det dagas,
Sällhetens sol uppgår.
Herdn för hjorden
Mänska är vorden.
Nu är det jubelår.*

*O vilken ära:
Gud är oss nära,
Herren ibland oss bor.
Han till de ringa
himlen vill bringa
Säll den på honom tror!*

*Gamla och unga,
Låt oss sjunga:
Ära åt Herren Gud!
Vitt över jorden,
ljuder de orden
änglarnas glädjebud
Sv Ps 118*

Anders Nordberg

Kyrkans födelse del XIV

Kyrkans födelse enligt evangelisten Lukas genom Apostlagärningarna, med Petrus och Paulus samt kyrkans identitet och tillväxt därefter – Petrus, Paulus, Gnosticism, Marcion, Irenaeus, Tertullianus, Clemens, Origenes Konstantin, Athanasius, Julianus, Ambrosius, Nestorius, Kyrillos av Alexandria, Leo den Store, Alarik, Hieronymus, Chrysotomos och Columba d.ä. Augustinus, Donatister och Pelagianer, Asketer och Munkar, Martin av Tours, S:t Patrick, Cassiodorus, Benedikt av Nursia.

Kristna Asketer och Munkar

Asketisk kristendom kan definieras som en strängare utövning av den kristna tron än vad som är normalt för en genomsnittskristen. **Denna utövning kan innebära olika sedvänjor: avhållsamhet från vissa ting som allmänt ses bra t.ex. äktenskap, och därtill att man känner sig förpliktad att ålägga sig vissa rutiner t.ex. avsätta extra bestämda tider för bön. Asketismen uppmuntrar idén om två slags normer om en andlig elit som står över andra kristna på allmän nivå. Det kan finnas ytterligare ett steg – som när man inom klosterväsendet drar sig undan samhället och söker ensamhet.**

Asketismen och Bibeln

Man har i vissa avsnitt av NT menat sig finna en uppmuntran till asketism. Men där asketism framhålls är det av praktiska skäl utan någon antydning om att asketism är särskilt berömvärd. Jesus sade en gång, att *"några avstår från äktenskap för himmelrikets skull"* men det gällde särskilt *"de som kan acceptera detta"*. På samma sätt var orsaken till att Paulus föredrog att man skulle leva ogift, hans känsla, att **Kristus skulle komma tillbaka mycket snart** och att **äktenskapet kunde vara ett hinder för evangelisation.**

Å andra sidan **fördömer NT starkt vissa former av asketism.** Jesus förkastade fariseernas fördomar om **ren och oren**

mat, och Paulus gick till angrepp mot dem som lärde, att det var fel att gifta sig eller att äta en viss sorts mat.

Inom judendomen fanns det vissa asketiska traditioner – både individuellt och kollektivt, som sträckte sig tillbaka till GT. **Nasirlöftet** innebar **tillfällig avhållsamhet från vin** samt en del andra restriktioner. Senare i Israels historia samlades profeterna i stora grupper för undervisning och bön under ledning av kända heliga män som t. ex. *Elisa*.

Ännu senare framträdde puritanska grupper som t.ex. **rekarbiterna**. De avskilde sig från normalt israeliskt liv för att kunna ägna sig åt en mer ren och trogen tillbedjan av Gud.

På nytestamentlig tid fanns det i Palestina både individuella asketer och sådana som levde kollektivt. **Josefus**, den judiske historikern nämner att han erhöi viss undervisning av en eremit som hette **Banus**. **Johannes Döparen** som levde ett ensligt och asketiskt liv i Juda öken, representerar också denna tradition. På den kollektiva sidan är **eseérerna** de bäst kända. Främst bland dessa stod gruppen i **Qumran**, som åstadkom Döda havsrullarna. Andra eseér levde sitt asketiska liv inom samhället på samma sätt som vissa fariseer gjorde det. Inte någon av de första kristna tycks ha levt som eremiter eller i ett asketiskt kollektiv. Vissa individer var emellertid kända för sin stränga livsföring och för sin hängivelse

åt Gud. **Jakob**, Jesu broder beundrades av många icke kristna judar för sitt **ständiga fastande** och för **sina böner**. Under den första tiden betraktade det moraliskt slappa samhället allt konsekvent kristenliv som oerhört asketiskt. Viss romerska damer av värdslik hög börd, so kan ha varit kristna, sades av hedniska rapportörer leva som *"sörjande i avskildhet"* i årtal - helt enkelt antagligen för att de inte hade tid eller lust för det hedniska sällskapslivet runt omkring dem.

Medan kristendomen hotades av förföljelse var församlingarna i allmänhet små och höll en mycket hög moralisk standard (även om de gjorde sig skyldiga till felsteg och blev strängt straffade för detta). Martyrskap värdesattes som den högsta form av hängivenhet åt Gud. Fast det är möjligt att det fanns kyrkor som ställde höga asketiska krav på dem som ville bli medlemmar (så tycks det ha funnits vissa syriskspråkiga kyrkor som för medlemskap accepterade bara de ogifta som var döpta) Det tycks **inte ha funnits någon organiserad andlig elit** fränsett grupper av änkor och flickor som levde i kyskhet. Bland dem som höll sig i kristendomens ytterkanter, t.ex. bland judekristna grupper, marcioniter och montanister var asketism mycket populärt, ofta i **enkratismens** form (självbehärskning). **Enkratisterna förkastade äktenskap, vin och kött. Klemens av Alexandria och Origenes lade grunden till en ortodox teologi om asketism.**

De första munkarna

Mot slutet av 200-talet och början av 300-talet trädde klosterasketismen fram inom kristenheten. Den allmänna **tolerans mot de kristna** som gjorde sig gällande även före Konstantin **skapade ett tillflöde av nya medlemmar till kyrkorna**, och ökningen av antalet kristna **åtföljdes av en sänkning av normer**.

Samtidigt som martyrskapet blev allt mindre allmänt, ersattes martyrerna och bekännarna av de första **munkarna** som den andlig eliten. Munkarna syftade till att leva ett helhjärtat kristenliv och **kände att de skulle hindras i sitt uppsåt om de stannade kvar i världen**. De försökte åstadkomma en ren kristendom och en djup gemenskap med Gud, vilket de ansåg vara omöjligt inom de existerande kyrkorna. Tvist råder om hur klosterväsendet började. De första munkarna var individer som dragit sig tillbaka i öknarna i Egypten och Syrien. Ibland skedde detta helt tillfälligt och kan ha föräntlets av nödvändigheten att fly undan förföljelse, men ofta stannade de kvar. Fast han kanske inte var den förste eremiten, var den koptiske bonden **Antonius från Egypten** (ca 255-355) den förste som blev berömd. Hans föredöme följdes av andra och snart fanns det åtskilliga eremiter, som antingen levde ensamma eller i löst förenade grupper vid öknens rand. Eremiterna sysslade huvudsakligen med **bön, meditation och bibelläsning (arbete i samverkan)**. Det var också viktigt med **fasta**, och det fanns de som försökte sig på **svåra bedrifter som att stillastående bedja i timmar**. En del av böerna var tämligen mekaniska **med ett rabblande av korta bestämda formler**.

Utdragen ensamhet, förenad med brist på mat och sömn, bidrog till hallucinationer men också till tillväxt av andlig medvetenhet om Gud. Det var vanligt med kamp mot demoner. Många av ökeneremiternas syner, trancetillstånd och sällsamma upplevelser har otvivelaktigt psykologiska förklaringar (så kunde det t.ex. bero på förträngda sexuella känslor, att ondskan uppenbarade sig för dem som en förförisk kvinna). De som drog sig tillbaka till öknen hade skiljt sig från familjeband och levde i regel i **celibat**, även om det fanns gifta par som faktiskt drog sig tillsammans ut i öknen. De flesta eremiter stannade kvar på

Kappadokiens högplatå med sitt märkliga månlandskap – Göremedalen. Här har generationers munkar huggit ut välldiga klosteranläggningar (Turkiet) Här finns också underjordiska städer som sträcker sig åtta våningar ner och som rymde tiotusentals människor. Klippstäderna påbörjades redan under förkristen tid men byggdes ut under de första århundradena som stora klosteranläggningar. De sista klostermunkarna försvann från området under 1200-talet.

Simeon Styliten – vann ryktbarhet för sin uthållighet då han som asket tillbringade senare delen av sitt liv upplagen på en hög pelare. Sockeln till hans pelare syns i bildens mitt.

en plats, men det fanns också de som vandrade omkring, särskilt i Syrien, och till dessa hörde en del extrema grupper som **de vilda messalianerna** som var **vagabonder, levde på tiggeri och för illa**.

En del eremiter gick till onaturliga överdrifter, som t.ex. att tillbringa sitt liv upplagen på en hög pelare eller att mura in sig i en grotta. De första eremiterna var vanligtvis lekmän. Ibland infann de sig för att ta emot nattvarden, eller också kunde en präst som blivit eremit dela ut nattvarden till en grupp inom ett visst område. Nattvarden hade dock en mycket liten plats i de tidigare eremiternas rutiner.

Pachomius börjar en ny gemenskap

Den förste kristne som grundlade ett kloster hette **Pachomius** och året var **325**. Pachomius var soldat som hade blivit kristen och som efter sitt avsked tillbringade viss tid som eremit före det att han började sitt första asketiska kollektiv i **Tabennisi vid Nilen**. **Reglerna** för hans kloster finns kvar i **en latinsk översättning av Hieronymus**. (jfr. Hieronymus = översättare av NT från hebreiska / grekiska till latin) (1466-1566) Pachomius var en motståndare till ytterligheter. Han insisterade på bestämda tider för mat och för gudstjänster och ville att klostret skulle vara självförsörjande genom manuellt arbete t.ex. vävning av palm-mattor och odling av frukt och grönsaker för försäljning. De som begärde inträde i hans kloster fick lov att lämna ifrån sig sin personliga förmögenhet, vilken lades i en gemensam kassa, och inte någon blev antagen som fullvärdig medlem förrän efter en provotid. För att bevisa sin uppriktiga önskan att upptas i klostret fick de stå i flera dagar utanför klostrets dörr. De måste lära sig avsnitt av Bibeln utantill, och om de var analfabeter fick de först lära sig läsa och skriva. Fastän Pachomius första kloster var till för män, fick han före sin hemfärd övervaka grundandet av det första klostret för kvinnor. Pachomius skapade den **ram** som alla senare klosterrammar skulle följa.

Det var ur den östliga kristenheten som klosterväsendet växte fram. **Athanasius** var den förste som fäste västkyrkans uppmärksamhet på det. Under sin landsförvisning under åren 340 – 346 hade han haft sällskap med två egyptiska munkar. Athanasius tillbringade delar av senare landsförvisningar gömd bland eremiter i den egyptiska öknen och kom längre fram att i en skrift skildra Antonius liv. Nästan allt vi vet om Atonius har vi

från denna biografi. Den bidrog väsentligt till spridandet av den asketiska rörelsens ideal. Skriften översattes snabbt till latin och kom att utöva inflytande bl.a. på Augustinus. I väst fick klosterväsendet stöd av sådana kyrkliga ledare som *Ambrosius*.

Biskopar och Munkar

Efter Pachomius var *Basilius den store* (330-379) den som gett det viktigaste bidraget till klosterlivet i öst. Efter utbildning i Konstantinopel och Aten återvände Basilius år 356 till sitt hem i Kapadokien, fast besluten att avsäga sig världen och leva som eremit. Han besökte många av asketerna, innan han grundade sitt eget kloster med hjälp av Gregorius av Nazians. Medan han utvecklade sina klosterplaner blev han vigd till **biskop av Casarea** (i Kapadokien) år 370 och var alltså samtidigt både biskop och asket. Basilius knöt klostren närmare kyrkan. Han ansåg att biskopen skulle vara den högsta myndigheten över ett kloster. Klostren började vid denna tid bli mer utåtriktade. Så försågs de kloster som stod under Basilius med medicin och vårdresurser, med

medel för att hindra fattigdom och med undervisning. Basilius ogillade skarpt personliga fromhetsövningar som gick till ytterligheter och besämde att bön skulle förrättas på bestämda tider. Basilius asketiska tankar sammanfattade han i **två klosterreglementen**. Om än de i viss mån måste tillskrivas hans vän *Eustathius av Sebaste* och senare har modifierats är de i huvudsak Basilius egna. Basilius klosterregler efterföljs än i dag i kloster i öst. Basilius betraktade klosterlivet som höjdpunkten i kristen aktivitet med dess mål att frigöra själen ur kroppens förvecklingar genom disciplin. Basilius betonade behovet av självprövning men trodde att det faktiskt var möjligt för människor att uppfylla Guds bud.

Klosterväsendet i väst

I västkyrkan fick klosterväsendet en tillskyndare i *Martin av Tours*, som dog år 397. Efter militärtjänst gick Martin in för eremitliv och bodde i ensamcell nära Poitiers i Frankrike. Hans helgade personlighet ledde till att många förenade sig med honom kring något av ett kollektiv. Motvilligt lät han sig övertalas att

bli **biskop av Tours år 372** och bodde en tid i en cell intill kyrkan. Nyfikna besökare distraherade honom och han tvangs att dra sig tillbaka till **Marmoutier**, där han grundade ett kloster, som kom att bli en språngbräda för evangelisation inom det till stor del ännu hedniska Frankrike. Hans kloster blev drivhus för biskopar på grund av klostrens **helgade atmosfär och dess stränga levnadssätt**. Det mesta vi vet om **Martin av Tours** härrör sig ur en levnadsteckning över honom skriven av *Sulpicius Severus*. Denna oerhört populära biografi bidrog till att Martins exempel följdes över hela västerlandet. Många tidiga kyrkor har helgats åt honom, och han är troligen **den förste icke-martyr som har vördats som helgon**. *Augustinus* av Hippo införde ett nytt slag i klosterväsendet, arrangemanget att en grupp av präster i celibat bodde tillsammans och tjänade lokalförsamlingen. *Hieronymus* och *Rufus* hade tillhört en liknande grupp i nordöstra Italien. Efter sin omvändelse och **återkomst till Nordafrika år 388**, samlade *Augustinus* en grupp vänner för att bo tillsammans i ett asketiskt kollektiv, där man huvudsakli-

Skellingsön med kloster, County Kerry Irland jfr S:t Patrick.

gen ägnade sig åt **studier**. De fortsatte med detta även sedan Augustinus hade blivit biskop av Hippo. Här finner man rötterna till de senare domkapitlen och det medeltida bruket, att stadens biskop omgav sig med en **familj bestående av underordnade präster och ofta av unga män** som förberedde sig för sin prästvigning. De klosterregler med hans namn som spreds under medeltiden har Augustinus delvis gett upphov till, men dessa har i stor utsträckning omarbetats av andra.

Munkar och lärdom

I Egypten och i viss utsträckning också i Syrien tog klostersonsamhällen del i den politiska krigsföringen. Organiserade och beväpnade munkskaror tog parti i teologiska tvister och satte genom sin närvaro skräck i kyrkomöten. Den som särskilt utmärkte sig i sådan aktivitet var **Schnoudi, den vildsinte abboten för Vita klostret i Egypten** som våldsamt och effektivt stödde Kyrillos av Alexandria, när han fick **Nestorius dömd för kätteri vid kyrkomötet i Efesus år 431**. Genom tyst medgivande av cyniska biskopar som **Teofilus av Alexandria**, gjorde sug munkar skyldiga till förstörelse av hednatempel och plågade och till och med mördade hedningar och villolärare. Därmed visade de sig inte vara ett dugg bättre än tidigare perioders hedniska pöbelhopar, som ofta hade förföljt de kristna på ett grymt sätt i Alexandria och på andra platser.

På 400-talet blomstrade klosterväsendet i väst i södra Gallien. **Honoratus grundade ett kloster på ön Lérins**, som blev träningsplats för många munkbiskopar. **Johannes Cassianus** började vid samma tid arbeta i **Marseilles**. Han hade utbildat sig till munk i Betlehem och i Egypten. Efter en tid i Konstantinopel begav han sig västerut och grundade år 415 ett munk- och ett kvinno-kloster i Marseilles.

Cassianus är Västerens store skribent om klosterväsendet, och **hans instruktioner för kloster främjade i hög grad klosterrörelsens utbredning**. Han fördjupade sig i detaljer och berörde inte bara sådana saker som kläder och klostrets gudstjänstformer utan också de frestelser som en munk måste kämpa emot. Han var en skarp iakttagare och omsorgsfull administratör. Cassianus reagerade emot vad han absåg vara en överbetoning av

mänskliga svagheter i Augustinus teologi. Han ansåg att människor av egen kraft förmår ge visst gensvar på Guds bud, även om den inte kan uppfylla dem helt. Cassianus åsikter - troligen hämtade österifrån - fick särskild spridning i Sydfrankrikes kloster och kallas ofta **semipelagianism**. Förutom Cassianus var dess mest kände förespråkare **Vincent av Lérins**. **Semipelagianismen blev mycket populär i Sydfrankrike**, tills den **fördömdes av synoden i Orange år 529**.

Nästa stora namn inom Västerlandets klosterväsen är **Cassiodorus** (490-583) som kom från en ansedd romersk senatorsfamilj och innehade **en hög tjänst under Theoderik den store, den östgotiske kungen av Italien**. **År 540 drog han sig tillbaka till det kloster som han hade grundat i Vivarium i Kalabrien** (Syditalien). Han lade stor vikt vid **avskrivandet av handskrifter och studiet av antik litteratur**. En del forskare anser att **Benedikt av Nursia** hade lärt sig av denne **Cassiodorus** att betona betydelsen av studier och annan andlig verksamhet. Det var klostrens inriktning på lärdom som säkerställde, att den grekisk-romerska kulturen levde kvar in i medeltiden.

Keltiskt klosterliv

Munkväsendet bland kelterna tycks ha börjat i slutet av 400-talet och i början av 500-talet men dess ursprung är synnerligen dunkelt. Även om man tillskrivit **Patrick** äran av dess uppkomst, finns det inte i hans skrifter något klart belägg för att han grundat kloster eller själv ha varit munk. Patrick tycks själv ha uppmuntrat den privata form för asketism som var i ropet före 325. Mot slutet av 499-talet tycks i alla fall munkväsendet ha slagit rot i Irland i en form som lånat mycket från det egyptiska mönstret. **Martin Tours klosterideal kan ha nått Irland via Ninians munkkloster i Withorn på Skottland**.

De irländska eremiternas oerhörda stränghet och arrangemanget med celler inom ett muringärdat område avspeglar det egyptiska inflytandet. Irländska munkar tillägnade sig också stor entusiasm för lärdom, vilket kan ha inspirerats av kontinentala lärde, som flydde till Irland från de barbariska invasionerna på 400-talet. 400-talets Irland var ett typiskt stamsamhälle utan stora tätorter, och klostren utövade ett stort inflytande

på det kyrkliga livet Till skillnad från de västerländska munkarna på det europeiska fastlandet satte irländska munkar mycket litet värde att stanna på en plats Från och med 500-talet blev de vandrande keltiska munkarna ett vanligt inslag på kontinenten. Sådana vagabonderande munkar grundade några av de mest berömda av de tidigakontinentala klostren - inklusive Luxeuil, S:t Gallen och Bobbio. De svarade för evangelisationen av mycket av det centrala Europa. **Benedikt av Nursia utformade bestämda regler för klostren i väst**. Från slutet av 500-talet kom **Benedikts reglementen att undantränga andra västliga klosterregler**. Mycket litet är känt om Benedikt av Nursias liv, bortsett från de upplysningar som finns i en biografi, skriven av **Gregorius den store**. Gregorius bok gjorde Benedikts regler vida kända och efterföljda. **Benedikt föddes i Nursia i Umbrien (centrala Italien) år 480 och avled år 543 (547)**. Han tillbringade sin studietid i Rom men drog sig senare tillbaka för att leva eremitliv. Han grundade flera små kloster men rönt egentligen inte någon större uppmärksamhet, förrän han hade grundat **Monte Casino - klostret**. Här utformade han sina klosterregler, och dog således ca år 547. När detta kloster förstördes av langobarderna, flydde en del av munkarna till Rom, och det var härigenom som Gregorius den store fick kännedom om Benedikts klosterregler. Dessa regler utgick från de två huvudmomenten i en munks gärning: **Bön och Arbete**. Den enskilde munken måste uppvisa hög moralisk kraft, och Benedikt ansåg att en munk skulle stanna kvar på det kloster där han hade avlagt sina löften. Abboten var klostrets andliga överhuvud och skulle upprätthålla disciplinen där. Klostrens stabila, välorganiserade samhällen med sin starka betoning av gudstjänstlivet betydde mycket för att vidmakthålla den andliga nivån under dessa århundraden. Kanske det var på grund av Cassiodorus inflytande som benediktinklostren kom att bli l'rdomscentra. De Benedikts-regler som än i dag upprätthålls vid klostren är till stor del de som grundaren utformat, även om de utökats och anpassats till utvecklingen. En del historiker anser nu att benediktinreglerna har omfamnat en hel del från ett annat klosterreglemente från samma tid, ett klosterreglemente känt som **Regula Magistri "Mästarens regler"**.

Anders Nordberg

Evigt liv – Livet med Gud, Guds Varande, Förblivande

Vi sammanställer gärna tid och evighet. Vi tänket oss ofta då att evigheten tar vid där tiden slutar. Där har den sin början. Och den saknar slut.

Den sista tanken är i biblisk mening sann. Evigheten med det eviga livet är ändlös. Den första tanken är däremot inte sann. Evigheten har inte sin början där tiden slutar. Den har ingen början. Den fanns när tiden fick sin början, och den förblir, ändlös. Jag vill gärna beskriva evigheten som Guds existensform. Gud är. Gud förblir. Det eviga livet är livet med Gud – i och utanför tiden.

I TIDEN

"Sannerligen, jag säger er: den som tror har evigt liv." (Johannes 6:47) "Du har varit vår tillflykt från släkte till släkte." (Psaltaren 90:1)

Detta är det eviga livet: att de känner dig, den ende sanne Guden, och honom som du har sänt, Jesus Kristus. . . Jag har uppenbarat ditt namn för de människor som du tog från världen och gav till mig. . . Jag ber för dem. . . Jag är inte längre kvar i världen men de är kvar i världen. . . Men inte bara för dem ber jag utan också för alla som genom deras ord tror på mig. Jag ber att de alla skall bli ett och att de liksom du Fader är i mig och jag i dig också de skall vara i oss." (Jesu "översteprästeliga förbön" – Johannes 17:3-21)

UTANFÖR TIDEN

"I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till." (Johannes 1: 1-3)

DET EVIGA LIVET ÄR ANDENS LIV

"Hos dig är livets källa." (Psaltaren 36:10)

"Gud är ande." (Johannes 4:24) "Det är anden som ger liv, köttet är till ingen hjälp. De ord jag har talat till er är ande och liv." (Johannes 6:63)

Det eviga livet, Guds livsform, livet med Gud, är ett andligt liv – i tiden och i evigheten. När Nikodemus sökte upp Jesus för ett samtal ställde han inte någon preciserad fråga (Johannes 3:1-6). Men Jesus tycks ha utgått från att Nikodemus

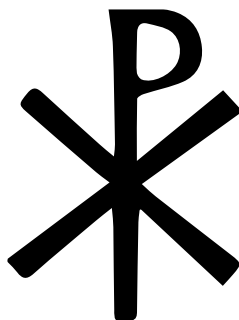
ville då del av livet i Guds rike, det eviga livet, så han säger: *"Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike. . . Den som inte blir född av vatten och ande kan inte komma in i Guds rike. Det som har fötts av kött är kött, och et som har fötts av ande är ande."*

Jag förfogar inte över Anden. Men jag kan öppna mitt livs fönster, så att Guds livsvind kan blåsa in.

*Som sol om våren stiger
i makt mot himlens höjd
och all naturen viger
till livets nya fröjd,
I själens riken Anden
går fram med vårens bud:
nu brister alla banden,
nu skapar livets Gud.*

*O klara gudomslåga,
du sol som vår vikt in.
Guds svar på livets fråga,
i våra själar brinn.
O kom att nu oss viga
till liv som död ej vet,
men utan gräns skall stiga
mot okänd härlighet.
(Sv Ps 162: 1,6)*

Hämtat från Carl-Axel Axelssons
24 ANDAKTER nr 2 - Vocatus

90
För alla flickors rätt
till ett värdigt liv

SWISHA
DIN GÅVA TILL

900 1223

act
Svenska kyrkan

FAMILJENYTT

TILL MINNE

SIGRID HENNING
1931 – 2023

Vår aktade och älskade medlem Sigrid Henning har gått ur tiden 92 år gammal.

Hon blev medlem i lekmanaförbundet redan från början när kvinnor fick vara medlemmar. Hennes far var med och bildade Kyrkobröderna i Köping. På lite äldre dagar gifte sig Sigrid med kh Gunnar Henning. Hon blev en exemplarisk prästfru med allt vad det innebar på den tiden.

Sin yrkesverksamma tid hade hon som kurator på sjukhuset I Köping

När vi i Köping 2018 firade 90-årsjubileum, så var det naturligtvis Sigrid som hade alla fakta om vad som hade hänt under åren. Hon redogjorde för det på jubileumsdagen. Hennes intresse för kåren var hela tiden stort. Hon var alltid så glad och tacksam när hon fick ett nytt program för kåren.

Vi saknar henne verkligen och är tacksamma över att haft möjligheten att känna henne.

Vid begravningen deltog två biskopar em och säkert 20 präster. Då fick vi också lära oss att Sigrids man var en duktig kompositör. Organist och kantor i Köping, Leif och Monika, framförde vacker sång och musik, som han hade skrivit.

*Gerd Holmström,
ordf. i Köpingsbygdens församlingskår*

Så här skrev två prästfamiljer, som stod Sigrid nära, i SvD och i Kyrkans Tidning

Förre kuratorn vid Köpings lasarett, Sigrid Henning, avled i augusti i år. Sigrid Henning var stilig och tydlig samt huvudet högre än de flesta. Hon kunde i yngre år upplevas som sträng. Hon hade självkänsla, som kom av djup tacksam-

het över allt det hon fått att förvalta. Det ville och kunde hon förmedla.

Hon växte upp i en familj med stort engagemang i Köpings församling. Hon konfirmerades och förmodades mycket av den "folkhögkyrkliga" bergslagsprosten Arne Lundgren i Hed. Drygt 30 år gammal gifte hon sig med kyrkoherden i Medåkers pastorat, Gunnar Henning, och blev prästfru med mycket stort P. En av oss vikarierade ett tag för hennes man och skulle efter en tid avtackas i kyrkan. När Sigrid då reste sig för att ta kort, så reste sig hela församlingen. I kyrkan gjorde man ju som Sigrid gjorde.

Sigrid förvaltade kyrkbänksämbetet och hade vänskapens och omsorgens nådagåva. Många bars av hennes förböner och omsorger. Respekten för kyrkans traditioner var stark, inte minst som de uttrycktes genom Societas Sanctae Birgittae, men också lojaliteten med dem som nu har uppgiften att få Svenska kyrkan att fungera och finna nya vägar vidare. Det viktiga för Sigrid var, att de tog sitt ansvar på allvar, oavsett läggning, hög- eller lågkyrklighet.

Efter pensionen var Sigrid Henning i praktiken den ledande och samlade

kraften för Västerås stiftsemeritiförening för präster. Ingen kunde ha skött uppdraget bättre.

*Anders och Kajsa Weiryd
Lars-Erik och Ulla-Inger Eriksson*

Så här skrev två systerdöttrar i SvD och Bbl/AT (vår lokaltidning)

Sigrid genomgick folkskola i Köping och tog realen där 1947. Studentexamen avlades i Uppsala 1950. Sedan studerade hon till socionom i Stockholm med examen 1954. Hon var sedan 1960 även diplomerad från S:t Lukasstiftelsens utbildningsinstitut.

Sigrid fick sin första tjänst i Kristinehamn för att sedan återvända till Köping för en tjänst som kurator, som hon hade till 1995.

1964 gifte sig Sigrid med Gunnar Henning, kyrkoherde i Medåker utanför Arboga. Här fungerade hon som en gammeldags prästfru med allt vad det innebar på den tiden.

Sigrid och hennes man var aktiva inom den högkyrkliga gemenskapen Societas Sancta Birgittae och i Västerås stifts emeritiförening. I den senare var Sigrid under många år sekreterare. Som pensionär var hon frivillig i sjukhuskyrkan och aktiv i Församlingskåren. Hon levde ett liv präglad av andliga värden.

Sigrid var en omtänksam person som brydde sig om och engagerade sig för sina medmänniskor. Hennes intellektuella skärpa hade hon in i det sista.

Maria Tiger och Elisabeth Hellzén

FAMILJENYTT

TILL MINNE

JAN RASK
1930 – 2023

Den 7 september lämnade vår hedersmedlem Jan Rask detta jordelivet, i en ålder av 93 år, och gick hem till Gud.

Jans liv präglades av trofasthet och en vilja att lära sig nya saker.

Jan var ideell i Lomma församling, i olika uppdrag, i 58 år, bland annat som kyrkvård, förtroendevald och aktiv i församlingskåren. Ytterligare ett vittnesbörd om hans trofasthet och lojalitet är att han som 16åring började som springpojke vid Skånska cementgjuteriet och pensionerades från samma företag, som hunnit byta namn flera gånger, vid pensioneringen var han ekonomiansvarig i företaget.

I vårt förbund har Jan haft flera uppdrag bland annat som förbundskassör.

Jan var med och starta upp kyrkobrödrakåren i Lomma, en kår som snabbt fick hundratalet medlemmar och han var med när den bytte namn och delvis inriktning till lekmanakår och församlingskår. Jan upplevde också när församlingskåren upplöstes, vilket han sörjde, men han fortsatte aktivt, tillsammans med sin hustru Karin, ta del i förbundets och stiftsförbundets möten och följde uppmärksam samt med i vad som var på gång.

Jan hade ett stort hjärta för ungdomar och var alltid mån om att de skulle få lära sig, få ta del och ta plats i kyrka och församling. Hur verksamheten hade sett ut tidigare var inte intressant för Jan utan han såg alltid framåt, villig att prova nya saker och ständigt lära sig mer.

I samtal med Jan fick man alltid känslan att han var verkligt närvarande och han hade en förmåga att vara en bro mellan det som varit, nuet och framtiden. Alltid med glimten i ögat och nära till skrattet. För tre år sen hade vi glädjen att få upp-

vakta Jan på 90årsdagen. Han hade då nyligen flyttat in på ett vårdboende och Covid-19 härjade vilket gjorde att firandet blev utomhus där en stor skara gratulanter stod på en gräsmatta bakom boendet och Jan satt i sin rullstol på andra sidan staketet.

Det blev en mängd sång, musik och högtidstal och Jan tackade för varje tal med några ord om relationen till den som talade och några minnen. Det var en fin och rörande stund.

För Jan var dopet och att leva i sitt dop viktigt. I en av sina många små svarta skrivböcker som han alltid hade i kavaljen eller nära till hans hade han noterat ett citat av K-G Hammar om "dopet som dagligt tilltal". Begravningsgudstjänsten i Lomma kyrka inleddes med att dopvatten hölls i dopfunten och kyrkoherde Gustav Burman återkom i sitt griftetal till Jans vilja att leva i sitt dop.

Gudstjänsten präglades också av Jans andra stora intresse - musiken med såväl orgelmusik som fiol och solosång. Vid minnesstunden efteråt innehöll talen in-

trycken av Jans närvaro och trofasthet. Jag avslutade mitt tal med den vackra och med Jan väl överensstämmande frasen ur psalm 291:

"Så blir livets mening skön: kraft till tjänst är tjänstens lön"

Vi tackar Gud för Jan och för hans gärning inom vårt förbund och vi omsluter hans barn och deras familjer i våra förböner.

Magnus Wittgren
Ordförande Svenska kyrkans
lekmanaförbund i Lunds stift

Vår älskade

Jan Rask

* 10 maj 1930
† 7 september 2023

Gunnel och Anders
med familjer

*En strandremsa bara
med det låga gräset
som fåglarna valde
på sin pilgrimsgång
Jag bor under vägen
som går till paradiset
O, leva i ett vingbrus
och dö i en sång*

Hjalmar Gullberg

Begravningsgudstjänsten
äger rum i Lomma kyrka
torsdag den 5 oktober
kl. 13.00. Efteråt inbjudes
ni till "Celebration of life"
i Lomma Byskola.
Svar om närvaro vid denna
till begravningsbyrån
tel. 0410-10953 eller på
www.begr.se
senast den 29 september.

FAMILJENYTT

I samband med denna tidskrifts pressläggning har det kommit till redaktionens kännedom att förbundets tidigare andre vice ordförande Birgitta Ericsson Löfgren har lämnat sitt jordeliv i slutet av november månad 2023.

Vi lyser frid över Birgittas minne och återkommer med minnesord i nästkommande nummer av vår tidskrift.

Anders Nordberg

Vår älskade
**Birgitta
Ericsson Löfgren**

* 5 juli 1937

har idag lämnat oss
i stor sorg och saknad

Viken
17 november 2023
BENGT och JEANETTE
ERIC och LILA

Barnbarnen
Övrig släkt och
många vänner

Begravningsgudstjänsten
äger rum i Vikens kyrka
fredagen den 8 december
kl. 10.30. Välkomna till
minnesstund i Kyrkstugan.
Anmälan om deltagande
till Karlbergs
Begravningsbyrå
tel. 042- 34 00 89 eller
www.karlbergs.se
senast den 4 december.
I stället för blommor,
tänk gärna på
Act Svenska kyrkan
bg.900-1223,
Swish 9001223

Bussutfärd för Stockholms fyra lekmannakårer

Jimmy Ullgren, ordförande i Stockholms stifts lekmannaförbund och tillika ordförande i Vallentuna Lekmannakår, ordnade en mycket intressant och givande bussutfärd för Stockholms fyra lekmannakårer i slutet av september 2023.

Det blev en solig och trevlig dag. Vallentuna och Täby kommuner är ett av Sveriges runtätaste områden. Under sakkunnig guidning av hembygdsföreningens ordförande Sigurd Rahmqvist, fil.dr. och medeltidsexpert, besökte vi en kyrkoruin och tre av de vackra gamla kyrkorna från 1200-talet som ligger i Össeby-Garns församling (i Vallentuna kommun). Trots att det var få människor som bodde i dessa trakter på den tiden, så lyckades de bygga dessa kyrkor. De måste verkligen ha velat ära sin Herre och Mästare och velat ha en kyrka att samlas i för att fira gudstjänst och tillbedja. Så mycket av tid och arbete de fick lägga på dessa byggen i stället för på sina egna åkrar och bostäder. Har jag, har vi, samma iver att arbeta för vår Herre och Mästare?

Första stopp blev Össeby kyrkoruin från 1200-talet. 1837 övergavs kyrkan som fick förfalla och man firade i stället gudstjänst i Garns kyrka. För några decennier sedan vaknade grannarna av att ena kortväggen med ett öronbedövande dån rasade ner. En förening bildades

(1963) som med bidrag från staten och privata gåvor gjorde det möjligt att rusta upp ruinen, som nu används för friluftsgudstjänster, konserter, dop och vigslar. Intill kyrkoruinen finns en runsten och på den står "Här vilar Huskarl". Huskarl betyder en fri tjänare till en hövding" men kan också vara ett egennamn.

Nästa anhalt blev Össeby-Garns kyrka. Det altarskåp från 1470, som var kyrkans klenod, finns nu på Historiska museet och är bland de förnämsta svenska arbetena från denna tid. Nu hänger här i stället ett mycket vackert triumfkrucifix från 1300-talets början. Kristusfiguren

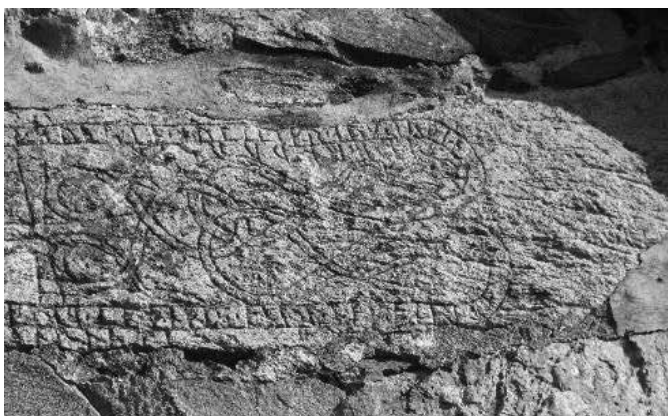

på korset har däremot tillkommit senare. Kyrkoherde Per-Johan Svärd höll här en fin andakt för oss och talade om att alla kyrkor och kyrkornas föremål och gravstenarna på kyrkogårdarna vittnar om Kristus. Jesus är vår frälsare och han är det enda viktiga och på den grund som han lagt får vi bygga. Han är med oss.

Efter denna andliga måltid var det dags för en lekamlig sådan. Den intogs på Vallentuna golfrestaurang, där vi kunde välja mellan olika rätter uppassade av en rar och glad servitris.

Härefter kände vi oss mogna för ytterligare två kyrkor, Kårsta och Vada. I Kårsta kyrkas yttervägg var en hel runsten inmurad! Vad kan det stå på den?

Över altaret hänger ett altarskåp tillverkat under 1400-talet men tyvärr hårt restaurerat under 1900-talet. Fotot visar mittpartiet med Jesus på korset.

Dagens sista kyrkobesök blev alltså Vada kyrka, en rektangulär vitrappad enkel kyrka utan klocktorn. Även inuti var den enkel, men en väggmålning fascinerade oss särskilt. En hand sträcks ut med de tio budorden uppskrivna. Är det Guds hand eller Moses hand, undrade vi. Kyrkans broschyr talar om att 1822 målades intill predikstolen en sol och ett blått draperi med Gud Fader som sträcker fram lagens tavlor. Ingen av oss hade sett något liknande. Jag måste hem och läsa texten i bibeln. Och i 2 Mosebok står så här:

Herren sade till Mose: »Gå upp till mig på berget och stanna där, så skall jag ge dig stentavlorna och lagen och buden, som jag har skrivit för att undervisa folket.» (24:12) Och israeliterna såg Herrens härlighet som en förtärande eld på toppen av berget. (24:17). När Mose gick ner från Sinaiberget och hade med sig förbundstecknet, de två tavlorna, utgick det en strålgång från hans ansikte, därför att han hade talat med Gud, men han märkte det inte (34:29).

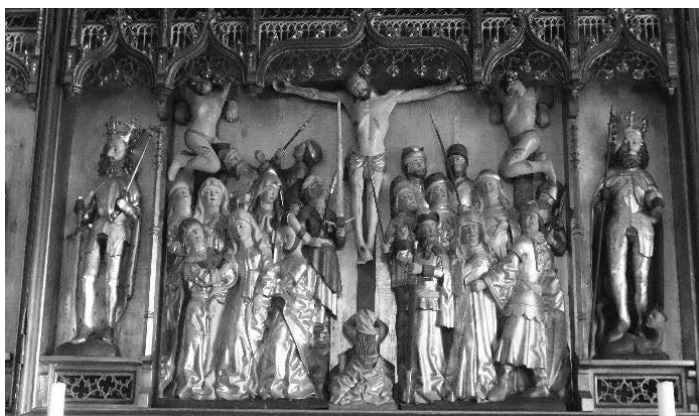
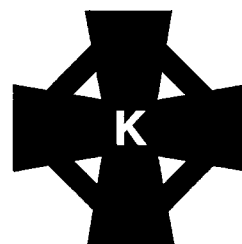
Det är inte helt ovanligt att se Moses avbildad med horn i pannan? Hur kommer det sig? – I någon gammal bibelöversättning står det att Mose hade horn när han kom ned från berget efter att fått budorden av Gud, men i 1917 års bibel står det att "hans ansiktes hy hade blivit strålande därav att han hade talat med honom" och i Bibel 2000 står att det utgick "en strålgång från hans ansikte" respektive att "hans ansikte lyste". Hur kommer det sig att det ena gången står horn och andra gången strålgång? Jo, det beror på att Gamla Testamentet skrevs på hebreiska. I hebreiska skriver man bara ut konso-

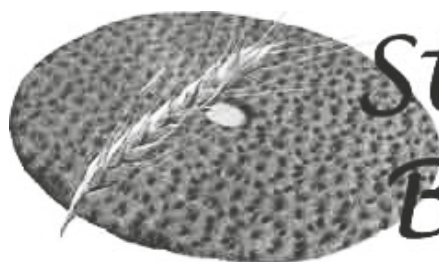

nanterna, vilket innebär att det hebreiska ordet kan få olika betydelser beroende på vilka konsonanter man stoppar in i ordet. "Horn" och "lysande" har samma konsonanter (men olika vokaler), vilket lett till en feltolkning. I en del äldre kyrkor och på tavlor är Mose därför avbildad med horn i pannan i stället för med ett strålande ljussken.

Så mycket man kan få se, uppleva och lära sig under en utfärd till nya platser.

Lena Åkerlund

Stiftelsen BRÖDET

Nyhetsbrev
December 2023

ESTLAND
Gemenskapskafé

*Kära Vänner och
Understödjare!*

Den lilla församlingen i Martna i Estland har med glödande iver börjat utrusta en tom lokal i samhällets centrum till ett Gemenskapskafé. Lokalen har stått tom i 20 års tid men nu har församlingsmedlemmarna städat och målar väggar och tak. De har redan skaffat en vedspis. Vår kontaktperson Anu Raagmaa berättar att orten Martna sedan landreformen i Estland 1919 nästan varit bortglömd, men glädjande nog har familjer nu flyttat in i de tomma lägenheterna. Idén till en samlingsplats, där man kan träffas och umgås, började med att församlingen varannan torsdag bjöd in till sopplunch med föredrag om något intressant. Kyrkoherden Küllike Valk kokade själv soppan. Men en daglig samlingsplats har saknats i samhället. Nu har stiftelsen åtagit sig att bekosta elinstallationen i lokalen. Det

har bl.a. blivit möjligt tack vare minnesgåvor med anledning av Ivar och Thea Bomans bortgång. De hade sina rötter i Estland och var båda verk samma inom stiftelsen.

Som många säkert minns så skänkte Stiftelsen Brödets gåvogivare inför julen förra året en elorgel till S:t Martins församling i Martna eftersom kyrkans gamla orgel inte längre gick att använda. Vi är så glada att vi kan vara med och sprida ljus och glädje i Martna och visa att dess invånare inte är bortglömda.

Stiftelsen Brödet och vännerna i Estland sänder varma hälsningar och tack genom oss i styrelsen, *Arne, Elisabeth, Gloria, Lena, Roger*

Stiftelsen Brödet BG 900-4201, PG 90 04 20-1, Swish 1239004201

Org.nr: 802401-2844, www.stiftelsenbrodet.se, e-mail: kontakt@stiftelsenbrodet.se

Postadress: Stiftelsen Brödet, Att. L. Åkerlund, Grev Turegatan 64, 114 38 Stockholm Tel: 070-2545233

Styrelse: Lena Åkerlund, ordf, Roger Arvidsson, sekr, Gloria Vintila Andersson, Arne Wikström, Elisabeth Kedland Hofberg

Sommarmöte 2024

på Hjo folkhögskola 14-16 juni

Boka datum nu!!!

Medverkande: Ännu inte fastställt

Detaljerat program kommer i nästa nummer av Lekman i kyrkan.

Deltagaravgift: 2500 kr för helpension fredag-söndag.

Det finns också möjlighet att delta enstaka dagar.

**Frågor om programmet besvaras av Anders Åström,
tfn 070-595 28 08, Mail: lekmaniskara@gmail.com**

**Lekmannaförbundet i Skara stift inbjuder till
Bibeldag i Ulricehamns Pastorat
Lördagen den 13 april 2024 kl 09.30 - ca 14.00**

Tema: Ej fastställt.

Mer information i nästa nummer av Lekman i kyrkan.

Deltagaravgift: 180 kr inkl. fm kaffe och lunch

Anmälan: senast den 5 april.

Liisa Lundgren: 070-611 36 06

Kristina Åström: 070-595 28 97

eller

mail: astrom.kristina@gmail.com

Stiftsförbundets årsmöte 2024 i Skara stift

Kommer att hållas i anslutning till
Sommarmöte på Hjo folkhögskola fredagen
den 14 juni kl 10.00.

Anmälan: senast den 1 juni.

Anders Åström: 070-595 28 08

eller

mail: astrom.anders@gmail.com

i samarbete med
sensus

Riksmöte Mitt, förankrat hos Sigtunastiftelsen den 14 –15 oktober 2023

Lekman i Svenska Kyrkan - Nu och i Framtiden

Under helgen 14 - 15 oktober samlades i Sigtuna 27 personer knutna till Svenska kyrkans Lekmannaförbund till Riksmöte för inspiration och gemenskap. Flera stiftsförbund var representerade; Uppsala, Stockholms, Härnösands, Västerås, Göteborgs och Växjö stiftsförbund.. Temat för riksmötet var Lekman i Svenska kyrkan – Nu och i Framtiden.

Sigtunastiftelsen är en fristående stiftelse där möten och dialog mellan människor stått i centrum i decennier. Det är inspirerande att komma till en plats som Sigtuna för gemenskap och utbyte av idéer med tanke på Sigtunastiftelsens gemensamma historia med lekmanaförbundet inte minst i åtanke av en av lekmanaförbundets grundare och Stockholms stifts förste biskop, Manfred Björkquist

Sammankomsten inleddes med en kort andakt hämtad från Carl-Axel Axelssons sammanställning - 24 andakter. Vi läste andakt nr. 20 Andens gåvor. Det är viktigt att församlingarna efterfrågar de gåvor vi lekmän har fått och omvänt att vi som lekmän "bjuder" på vår gåva menar Carl-Axel. Vi har alla våra gåvor att bidra med i församlingen. När alla tar vara på och bidrar med sina gåvor gör sitt blir summan rik och stor. Alla behövs.

Margot Lindmark - sångsolist och förkunnare.

Förbundsordförande Anders Nordberg talade därefter om lekmännens andliga liv. Vi lekmän är inte enbart medlemmar i en medlemsorganisation utan framför allt medlemmar i Kristi kyrka. Lekmanaförbundets symbol, ett gyllene S:t Georgskors med ett K i mitten symboliserar ju att Kristus är central i all vår verksamhet.

Det är viktigt att vi vid alla våra sammankomster inom lekmanaförbundet fokuserar på Jesus och på att vi skapar en kärleksfull gemenskap under hans ledning. Läsningar ur bibeln, psalmsång och bön har alltid en plats vid våra arrangemang. På så sätt bidrar vi lekmän

till att förvalta Guds nåd. Alla vi döpta är en del av Kristi kropp – kyrkan och vi vill ju genom medlemskapet i lekmanaförbundet ta ansvar för och engagera oss i och för kyrkan.

Därefter hade vi en kort diskussion om hur läget är i de olika stift. Tyvärr har många lokala kårer lagts ner på grund av vikande medlemsunderlag. Men vi vet att i många församlingar runt om i landet bidrar volontärer/lekmän med ett stort engagemang och ansvarstagande utan att vara medlemmar i lekmanaförbundet.

Helle Klein, journalist, författare, präst i svenska kyrkan och numera direktor

Rosengården Sigtunastiftelsen.

för Sigtunastiftelsen berättade sedan om Sigtunastiftelsen historia och guidade oss i lokalerna. I dag har Sigtunastiftelsen tre verksamhetsområden: Kultur & Bildning, Forskning & Utveckling samt en kommersiell del med Hotell & Konferens. Det var intressant att höra om hennes visioner för Sigtunastiftelsen med dialog, bildning och kultur. Det är lätt att instämna i att den kristna humanismen behövs allt mer i dagens samhälle.

Mattias Lundberg, professor i musikvetenskap vid Uppsala universitet föreläste sedan om lekmän och kyrkomusiken. Mattias forskar inom ämnena musik och musikteori med händelseförlopp från och med senmedeltiden och 1500-tal tillika med Luthersk kyrkomusik. Han medverkar även i radioprogrammet "Fråga musikprofessorn" i Sveriges Radio P2. Mattias Lundbergs föredrag var mycket givande och han tog oss tillbaka till medeltidens sång vid altaret och gjorde några historiska nedslag i kyrkomusikens historia fram till idag.

Under missionstid och tidig medeltid är lekmän kyrkogrundare. Vallentunakalendariet är ett tidigt exempel på en tidig mässbok med böner. Vid kyrkomötet i Arboga 1412 utlovades förkortad tid i skärselden för den i menigheten som deltog i sjungandet av en speciell sång till det heliga korset.

Under medeltiden var en sång, Discubuit Jesus, särskilt populär. Under skärtorsdagens mässa när prästen sjöng *hoc est corpus* uppfattade allmogen det som att när orden sjöngs skedde omvandlingen av brödet. Detta kom senare att missbrukas då gossar sjöng detta lade folk fram brödkakor i tron att de omvandlades till Kristi lekamen. Sedan tog de hem det och åt som vilket bröd som helst.

Karin Ahlberg, Bernt Lagelius och Maj-Britt Persson.

Under reformationen i Sverige var kyrkosången ett stort problem för Gustav Vasa. Bland annat skrev man från dalarna och klagade på mässan på svenska och ville att de gamla sångböckerna skulle återföras till kyrkan. I stort sett alla Luthers och bröderna Petris tidiga koraler bygger på medeltida korsång.

Under 1940-talet började Hilding Pleijel genomföra intervjuer för att få svar på frågor kring hur kyrklig sed och hur folk själva uppfattat och uttryckt religiösa traditioner i 1800-talets bondesamhälle. Bland annat ville han veta hur stora högtider firades i hemmen. Brukade man sjunga någon psalm vid kalas och större högtider? Användes någon psalm vid tacksägelse som den avlidne själv valt?

Nya psalmböcker har varit en källa till motstånd. Bland annat mötte Biskop Anders af Kullberg motstånd vid visitationen i Kristvalla församling 1841. Församlingsborna hade inte hört talas om den nya psalmboken från 1819. Då

inte denna punkt anmälts på förhand blev visitationen av psalmsången ogiltig. Vidare eftersom församlingsborna själva bekostat orgelverket förbjöd de spel från 1819 års psalmbok på orgeln.

Under kvällen bjöd John Beck från Gnesta, tidigare bosatt i Delsbo, på en pianokonsert med vackra pianostycken av bland andra Bach och Chopin.

Margot Lindmark från Delsbo medverkade också med mycket vacker solosång, bland annat två arior av Händel, Benedictus av Haydn och Blomma säj av Allan Pettersson.

Under söndagen hade Bo Johansson från Hudiksvall och förbundsordförande Anders Nordberg ett dialogsamtal om volontärarbetets innehåll och inspiration.

Bo Johansson lyfte bland annat fram korsets hoppfulla och livgivande budskap och det diakonala arbetet som haft stor attraktionskraft i kristenheten.

John Beck, Gnesta - Kompositör och Pianist.

Uppställning för gruppfoto.

Anders Nordberg knöt an till Carl-Erik Sahlbergs bok *Den kyrka växer som...* där vi får bekanta oss med de historiska perioder då kyrkan expanderat. En slutsats är bland annat att den kyrka växer som predikar Guds ord och den kyrka som använder lekmän.

En lekmanaledd gudstjänst som Dellenbygdens församlingskår under ledning av Maj-Britt Persson från Delsbo avslutade vår sammankomst i Sigtuna. Temat för texterna denna söndag, den 19:e söndagen efter trefaldighet var Trons kraft.

Karin Ahlberg och undertecknad spelade till psalmsången och framförde även några sånger bland annat i Herrens händer. Lennart Persson medverkade också med textläsning och förbön. Margot Lindmark sjöng välsignelsen och *Pris vare Gud* (Sv. Ps. 177) som postludium.

Kollekten gick till riksårsmötet nästa år.

Stort tack och Guds rika välsignelse till er alla som deltog i denna sammankomst.

Gemenskapen med er denna helg blev mycket minnesrik.

*Uppsala stifts lekmanaförbund
Bernt Lagelius
Ordförande*

*T.v. Bo Johansson, Annika Berglund,
Maj-Britt Persson och Lennart Persson.
T.h. Juhani Ahonen, Margot Lindmark, Bernt
Lagelius, Lala Andersson och Karin Ahlberg.*

*Ann-Britt Svensson och
Carina Salminen.*

VI LEVER ALLA UNDER SAMMA HIMMEL

Swisha din gåva till Act Svenska kyrkan.
Tillsammans gör vi skillnad!

act
Svenska kyrkan

FÖRBUNDSBUTIKEN!

Blockljus 70 kr
Glasblock 195 kr
Standar 125 kr. Stång till standar 125 kr

Förbundsmärke med klack
25 kr/st

Gult paraply med logga
165 kr/st

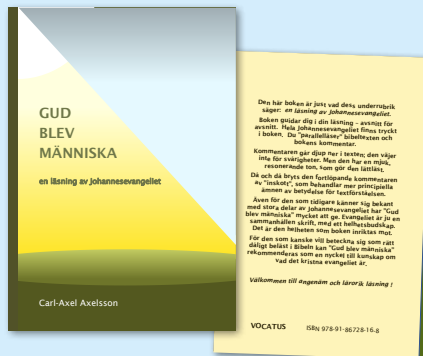

BÖCKER

Alla Tiders Bok

"Alla Tiders Bok" - tre samtals- och studieböcker med nytryck av "Vägen väntar" samt av Carl-Axel Axelsson böcker "Gud blev människa - en läsning av Johannesevangeliet" och "Bry dig!" finns att köpa för 85:-/bok.

24 andakter av
Carl-Axel Axelsson - 35:-/häfte.

Minnessaker från Förbundets hundraårsjubileum!

Mugg med logga och årtal (tål att diskas i diskmaskin)
50 kr/st

Kassar med långa och korta handtag, logga och årtal
50 kr/st

Magneter med logga och årtal samt magneter med Uppsala domkyrka och logga
20 kr/st

Dessa saker finns i Förbundsbutiken för beställning.

Berit Olsson, Rausvägen 57, 253 74 HELSINGBORG, tel. 042-293933
Gert Råvik, tel. 0730-355689, gertravik2@gmail.com
OBS! Använd BG 5591-3321 för betalning, det gamla PG-numret gäller inte längre.

Rapporter från Stiftsförbunden

60-årsjubileum för Långaryds församlingskår

60-årsjubileum för Långaryds församlingskår i Växjö stift med Höstkonvent i Landeryds kyrka och församlingshem, lördagen den 16 september 2023.

Till rubricerat jubileum och höstkonvent var Växjö stifts lekmanakårer m.fl. inbjudna.

Ett trettiotal medlemmar i Svenska kyrkans lekmanaförbund hemmahörande dels i lokala lekmanakårer inom Växjö stift, dels inom riksförbundet i övrigt, hade hörsammat Långaryds församlingsskårs inbjudan och deltog i glädje denna lördag i såväl kårens jubileum som i stiftsförbundets höstkonvent.

Efter välkomstkaffe i församlingshemmet firades det mäsas i Landeryds kyrka där församlingens kyrkoherde Maria Schulz Wigelsbo var predikant och församlingens gamle präst, Björn Berggren, var celebrant. Maria är barnbarn till August Larsson i Eseryd,, som var en av grundarna av lekmanakåren (kyrko-brödrakåren). Dåvarande kyrkoherden Carl Albemark önskade bilda en kyrko-brödrakår i Långaryds församling.

Efter lördagens mäsas i kyrkan talade fader Gunnars son, Thomas Rosendahl om sin far. Han berättade utifrån sina upplevelser som barn, till en mycket omskriven och ibland också ifrågasatt person. Thomas berättade på ett mycket kärleksfullt och intressant sätt och gav andra bilder av familjen Rosendahl än de som framkommit i media. Thomas lät oss också lära känna hans mor och syskon. På ett mycket trevligt sätt presenterade han hur det var att vara barn till en känd präst. Thomas gick inte in på fader Gunnars teologi eller kyrkopolitiska ställningstaganden, utan visade på sin pappa som familjefar och på vad hans

pappa har betytt för sina barn och betytt som kyrkoherde i Osby. Hans berättelse var en hymn till glädjen.

Under eftermiddagen gav församlingsskårens ordförande Kerstin Göransson axplock ur kårens historia med hjälp av psalmslag under ledning av kantor Ylva Ericsson. Kerstin lyfte på ett trevligt och inspirerande sätt fram händelser och personer som varit betydelsefulla under kårens 60-åriga historia. Från riksnivån i lekmanaförbundet framförde i tacksamhet förbundsordförande Anders Nordberg gratulationer till kårens långvariga existens och verksamhet samt överlämnade i samband därmed ett inramat *Diplom* med följande påminnande text inspirerad av 1 Petr. 4:10-11. *'Vi ska tjäna varandra, var och en med den nådegåva som vi har fått, som goda förvaltare av Guds nåd i dess många former. Kom ihåg att vi som troende får våra ord från Gud och att vi alltid skall tjäna med den styrka Gud har gett.'* Tack för alla år av trofasthet, värme, vänskap och oförglömliga gärningar i vår kyrka och i vårt lekmanaförbund – Anders Nordberg, förbundsordförande och Marie Nederman, förbundssekreterare.

Efter ytterligare uppskattande ord med hyllningar från de närvarande sjöng Ove och Ylva Ericsson sånger och spelade melodier hämtade främst från en levande kyrkotradition.

Dagen avslutades med en andakt under ledning av Björn Berggren, i tacksamhet över en minnesrik dag med god gemenskap samt med önskemål om välsignelse över envars hemresa.

Björn Berggren, Prost em.

INSPIRATIONSDAG

i Näsums Kyrka och Församlingshem

21 oktober 2023

Stormarnas tjut och oväder hade inte lyckats skrämman bort folk att ta sig sitt nordöstra hörnet av Skåne intill Ivösjön. De komma från syd...

Lars-Bertil Ericsson hälsade oss alla Välkomna till Näsúm, mitt i Lunds stift, kan man kanske säga. En bördig jord med frukter av päron, äpple och körsbär. Näsúm kallas ibland för Körsbärsdalen. Förr i tiden odlades humle, vilket en bevarad humletorka kan vittna om. Att vandra längs med humleslingan i Bromölla kommun är en omväxlande vandring. Vi fick oss till livs en kort historisk exposé efter en god frukost.

Lars-Bertil Ericsson lämnade över tonen till Annie Lindahl, harpist, och hela rummet bars av en annan tid, en annan atmosfär. Annie Lindahl musicerade tillsammans med Marco Bonacci, vår organist, körledare och sångare. Magnus Wittgren, ordförande för Lekmannakåren i Lunds stift tackade för inbjudan till Näsúm och lämnade ordet vidare till Ralf Thidemann, vår kyrkoherde som påminde oss om "att det ligger i betraktarens öga" vad som är mitten av Lunds stift. Området sträcker sig till Kristianopel.

Ralf Thidemann talade om harpans och lyrans betydelse i bibeln. Framför allt i samband med Kung David och hans många vackra psaltarpsalmer. Davids 23:e psalm: "Herren är min herde, mig skall intet fattas..." hur Herren ser till hjärtat Brodde Almer, församlingens nestor, berättade om församlingshemmet som tidigare varit en folkskola. Skolplikten infördes 1842 över hela Sverige och 1847 stod skolan klar att ta emot 50-80 barn. 1912 bröt det ut ett eldinferno och allt blev stoft och aska. Ur askan reste sig församlingshemmet.

Pia Wiktors Wahlqvist, vår tidigare Kyrkoherde och Kontrastprost Emerita, höll ett föredrag om "Lekmän inspirerar - Möten med några av bibelns lekmän". Jorden måste beredas efter rätt temperatur för årstiden innan man sår för att få ett gott bröd. Vad händer på vägen mellan ax och limpa? Hur vi alla är beroende av varandra i en lång ändlös kedja. Martin Luther sa: "Vi är varandras bröd".

Vi är inte av bröd allenast utan behöver näring för själen på flera sätt, så som sång och musik.

"David befallde de främsta bland leviterna att låta sina ämbetsbröder sångarna göra tjänst med musikinstrument som harpor, lyror och cymbaler. De ska spela på dem och låta glädjesången ljuda", ur Första Krönikeboken 15.

Pia Wiktors Wahlqvist sa att hon saknar ordet människobarn. Vi är alla guds barn. Nu används enbart ordet människa. Vad ord betyder för oss, vad som kan gå förlorat. Hur allt förändras, liksom när Guds Ande fyllde Heseziel under den Babyloniska fångenskapen ur Jesaja 6:1.

Att som lekmän tillhöra ett och samma folk. Några exempel ur bibeln: kvinnorna vid Jesu grav, Petrus, Thomas och Judas.

Vad ordet tillit handlar om: Att vi får bära andra och även låta oss själva bäras. Våga bära varandra. Rut som blivit änka lämnade sitt land och följde Noomi, sin svärmor till Betlehem. Apostlarna kom från Filippi i norra Grekland. Lydia lyssnar till Paulus för Herren har öppnat hennes hjärta så hon kan ta till sig Paulus ord och hon låter sig döpas. På det sättet startade kristendomens resa över Europa och grunden var Filippi i Lydias församling.

På 900-talet f.Kr härskade Kung Salomo av Davids ätt. Han omnämndes i Predikaren och i Klagovisorna, där Kungen är fylld av förtröstan och vänder sig i stillhet till Herren för att få hjälp. Allting har sin tid.

Alla döpta får ett Kristusljus. En dag frågade jag en sexårig pojke vad han trodde att bilden på ljuset betyder? Pojken såg lite bekymmersam ut, men sen kom svaret: "Man får inte parkera"! När jag en stund efteråt funderade över pojkens svar. Kom mitt eget svar. Att parkera i livet är som att rota sig, för att kunna växa, men man får heller inte stå still.

Coretta Scott King, författare och hustru till Dr Martin Luther King, skriver så mycket om att vi alla har samma värde i Guds ögon, Guds ögon som ser till hjärtat. I Uppsala Domkyrka står en ljusbärare med inskriptionen: "I have a dream". Där finns också frälsarkransen och jag vill avsluta med Martin Lönnebos ord:

"Tänk aldrig att det är tomt i bänkarna. Änglarna är runt omkring oss och sitter vid din sida".

När Moses såg den brinnande busken tog han av sig sina skor. Han stod på helig mark. Vi måste vara rädda om det heliga.

Vad innebär ordet in-spiration?

"Minns att jag är med er alla dagar Varje gång du andas in och ut".

Vi fick alla sitta och trivas i gemensam Lunchbuffé innan vi tågade vidare till Kyrkan.

Innan Sändningsmässan ringdes in fick vi höra på Eva Åkesson, ordförande i Näsums församlingsråd att det finns en gammal marknadsplats kallad Gudahagen bara en liten bit från kyrkan. I Gudahagen fanns Näsums ursprungliga befolkning. Näsúm låg ute på ett näs i det som nu är Ivösjön, Skånes största insjö. Olika fynd skvallrar om att det funnits ett fornnordiskt offerhus och ovanpå detta har en kyrka byggts. 1624 omtalas denna kyrka inom prästrelationer i samma socken.

Det finns en riddarlegend om S:a Mariakyrkan. En riddare Kommer hem från sitt korståg och finner sin hustru i en Komprometterande situation med En främmande man. Den av raseri Förblindade äkta mannen jagade Kärleksparet in i S:a Mariakyrkan, där paret gömde sig. Riddaren tände på kyrkan. Kyrkklockorna lossnade från sina fästen och rullade i hög fart ner för backen. Den lilla klockan kallades för "kyrkekurran" fiskades upp ur ett kärr. Kurra betyder kärr. Den stora klockan hittades i Holjeån med inskriptionen: "Jag är med er alla dagar". Samma inskription står på Näsums Kyrkklocka idag.

Tredje helgen i september har man en stor Vikingamarknad i Gudahagen. Det fanns också kristna vikingar som hade ett smycke runt halsen som ett kors för att komma på go fot med likasinnade Och för att idka byteshandel.

1870 invigdes Näsúm Kyrka med plats för 1000 personer, men idag får vi plats med hälften, efter alla restaureringar. Altartavlan har gjort sin egen långa resa. 1917 bröt första världskriget ut och tavlan räddades undan krigets lågor. Först hamnade tavlan på UD uppe på vinden och glömdes bort. När det behövde städas på vinden upptäcktes tavlan. Man satte ut en annons vilken en konsthandlare fick se och deponerade tavlan till Nationalmuseum, där den också fick en blygsam placering. Tavlan hamnade efter en tid i Kristianstad. En ny annons sattes in i "Vår Kyrka", den annonsen intresserade och lockade Näsums kyrkfolk. Ett resande teatersällskap

Tavlan är utförd av konstnären Johan Köhler, bördig från Estland. Han var hovmålare hos Tsaren och målade kulisser till ett resande teatersällskap i S:Petersburg. Motivet på Altartavlan är Kristus på korset med de knäböjande Mariorna vid korsets fot. Vi fick begrunda alla dessa berättelser Och se Altartavlan i nytt ljus.

Klockorna ringde och en procession inledde vår sändningsmässa.

*Karin Mattsson-Coll,
Skribent, recensent, poet och sångerska*

Kyrkoårets inledande söndagar

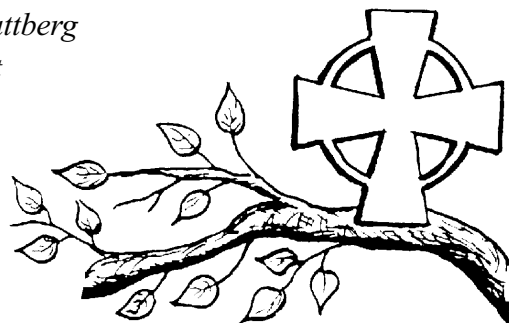
Ett nådens år

"Titta mamma ska du få se
Något som inte brukar ske,
Det kommer en man jag inte känner,
och han har med sig sina vänner
Han har en åsna han rider på,
alla andra omkring får gå,
de ger honom saker så fina
lägger kvistar på vägen,
breder ut sina mantlar, säg mig
vad kan det vara för man som rider,
kan du förklara? De ropar Hosianna,
se Davids son, då vet jag var han
kommer ifrån, svarar mamman, det
profeten skrivit, har här och nu en
sanning blivit. Nu får vi delta
i glädjen och fröjden och stämman in
Hosianna ihöjden!

Guds rike är nära

Tänk om man vore ett litet frö
Som ligger i jorden för att sedan dö,
den döden är bara en början på nytt,
liv som spirar efter gammalt som flytt
Ett stort träd ska växa mot himlens höjd
där fåglar sjunger i glädje och fröjd.
De prisar den Gud som skänker liv åt alla
som tror på hans skapelses "Bliv!"

*Lilian Skattberg
Skara stift*

Härnösands stifts höstkonvent

Lekmannaförbundets i Härnösands stift höstkonvent hölls i år på Alnön den 24 september.

Församlingen har två kyrkor, en större tegelkyrka byggd 1893-96 och en mindre kyrka vars äldsta delar härstammar från 1180-talet.

Efter en smörgås på Café Tunet vandrade konventsdeltagarna upp till den nya kyrkan där gudstjänsten denna söndag leddes av diakoniassistenten och veniaten Andreas Idh. Han gav Lekmannaförbundet ett särskilt välkomnande innan klockringningen. I gudstjänsten medverkade också en av vuxenkören på Alnön, Mejramkören, ledd av kantorn Marco Fonseca. Den utdelade agendan gav oss som kom från andra församlingar i stiftet goda möjligheter att sjunga med i de liturgiska sångerna. Andreas gav ett rutinerat intryck och hade bra kontakt med åhörarna. Temat för söndagen var Döden och livet och i predikan gav han glimtar från sitt tidigare arbete inom den palliativa vården.

Efter kyrkkaffet gick vi över vägen till den gamla kyrkan. Den var inte mer än

ca 50 kvm när den byggdes, enligt traditionen av tolv bönder. Befolkningen i slutet av 1100-talet bör ha varit betydligt större vilket innebär att en del av befolkningen då ännu var asatroende. Några km söderut låg Vi som betyder (hednisk) offerplats.

Under de följande seklerna byggdes den ut till den tredubbla storleken, kanske i två etapper. Under 1400-talet tillkom målningar som fyllde både väggar och tak, troligen av "Tierpsgruppen", ett triumfkrucifix och senare en trästaty före ställande S:t Mikael (till vilken kyrkan var helgad) av Håkon Gulleesson.

Efter reformationen tillkom en predikstol från 1600-talet, kyrkbänkar, trägolv och den nedre läktaren.

Industrialiseringen gjorde det nödvändigt att bygga en större kyrka 1863 som brann ned bara 25 år senare. Sedan den nuvarande kyrkan invigdes 1896 var gamla kyrkan stängd tills den restaurerades 1927 på initiativ av dåvarande komministern Alexius Jonsson. Predikstolen flyttades och triumfbågen återställdes.

Kyrkorådets ordförande Olle Holmer informerar om församlingsverksamheten.

Idag används gamla kyrkan huvudsakligen till dop och vigslar.

Efter att Andreas berättat om gamla kyrkan vidtog en redogörelse för den kyrkliga verksamheten på Alnön av kyrkorådets ordförande Olle Holmer. Den präglas av den kommande pastoratssammanslagningen som innebär att om något år kommer Alnö att tillhöra Medelpads norra pastorat.

Olle var påtagligt stolt över både gudstjänstlivet (före pandemin cirka fem, nu 30-50 gudstjänstbesökare) och barn- och

Andreas Idh predikar.

Altartavlan i Alnö nya kyrka.

Andreas Idh i gamla kyrkan.

Betraktelse inför julhelgen

Vi lever i en orostid runt om vår värld där någon räknat ut att det pågår 54 väpnade konflikter runt om på vår jord. Vi ser hur demokratier hotas och det totalitära samhället tar över. Så nära ett tredje världskrig har vi inte varit sedan kalla krigets dagar. Aldrig har så många människor varit på flykt från väpnade konflikter eller förföljelse. I slutet av 2021 fanns det över 27 miljoner flyktingar i världen. Deras livssituation är så farlig och desperat att de tvingas fly över en gräns för att söka skydd i ett närliggande land. I dag är den siffran med säkerhet betydligt högre. Stig Dagerman skriver i sin dikt ”de kallar oss flyktingar”

De har inga namn. De är flyktingar.

De har inget yrke. De är flyktingar.

De har inget hem. De har läger.

De saknar allt – utom tid.

De är inte ovälkomna - men inte heller välkomna.

De är inte gäster – men inte heller främlingar. De är flyktingar.

Så heter deras folk, deras ras, deras yrke.

Förstod vi deras språk skulle vi höra dem säga:

Ge oss en fast punkt på jorden – och vi skall få den att blomma.

En flod har sin bädd, ett träd har sin skog och en myra sin stack.

Men vårt folk som kallas flyktingar har inte en handfull jord om vilken vi kan säga: den är vår.

Så ge oss en handfull jord och ge oss en fast punkt och ge oss ett annat namn.

Namnet Människa.

Vidare skriver Stig Dagerman i dikten ”en dag om året”:

En dag om året borde alla låtsas, att döden vilar i ett vitt schattull. Inga stora illusioner krossas, och ingen skjuts för fyra dollars skull. Världskatastrofen sover lugnt och stilla emellan lakan på ett snyggt hotell. Inget rep gör någon broder illa, och ingen syster slumrar vid ett slutet spjäll. Inga män blir plötsligt sönderbrända och ingen dör på gatorna just då. Visst är det lögn, det kan väl hända. Jag bara säger: vi kan låtsas så.

Mitt i allt detta ska vi ta till oss den julefrid som väntar med det budskap och det under som sker och hoppas på att Guds ära ger oss änglavakt och över jorden frid.

Första söndagen i advent; ”Nådens år”

I vanliga fall är vi ofta så upptagna av allt som ska göras. Då är det lätt att vi lätt faller offer för tanken att vi har oss själva att tacka för livet. Som om livet vore något vi själva skapar. Men ibland kan det stå klart för en att det inte stämmer utan att livet är en nåd. Livet är inget jag ska prestera utan något jag tar emot. En timme i taget får jag, och så fort en timme är slut ger mig Gud en ny, ända in i evigheten.

Det finns gott om krav idag. Du ska lyckas med det du gör, vara framgångsrik i arbetet, ha ett gott familjeliv, vara respekterad,

uppskattad och omtyckt – och lycklig. Det är mycket att leva upp till och i regel försöker vi vara duktiga, få beröm och bli godkända. Bli rättfärdiga, som det heter i Bibeln. För en kristen kan det kännas som om det finns ännu mer man borde; att vara framgångsrik i sitt andliga liv, en stark tro som håller i alla väder och vara en glad kristen. Det kan kännas pressande och man blir missmodig. Du behöver inte bevisa ditt värde. Du behöver inte rättfärdiga att du finns och att du är den du är. Du har ditt värde från Gud, av nåd.

Herre, också jag behöver förnyas i advent. Men jag kan det inte själv. Kom du till mig och hjälp mig. Fyll varje dal, sänk varje berg, räta allt krokigt. Ta bort avundsjuka och bitterhet och högmod. Ge mig i stället av din kärlek, din ödmjukhet, din renhet. Herre, jag ber också för vår värld. Bana dig väg genom allt oärligt och självbelåtet. Sänd budbärare med något av Johannes glöd och kraft. Väck alla som sover. Hjälp oss helhjärtat vända om till dig. Kom sedan med all din rika välsignelse. Amen

Andra söndagen i advent; ”Guds rike är nära”

Den andra söndagen i advent berättar bibeltexterna om Guds rike. ”Guds rike” är något helt annat än de riken – länder – som finns i vår synliga värld. Guds rike har inga gränser eller hinder. Det är i stället ett osynligt rike som kan finnas inom oss och vår värld. Medan människor med vapen kan försvara åsikter och landgränser, talar Guds rike om den kärlek som kan och vill förändra. Det är en kärlek som blir större och större ju mer vi ger av den och ju mer vi får ta emot.

Tredje söndagen i advent; Bana väg för Herren”

Den tredje söndagen i advent berättar bibeltexterna om Johannes döparen. Ibland behövs det människor som går före och som visar andra vägen. En sådan människa var Jesus kusin, Johannes, han som också kallades Johannes döparen. Johannes brann för att människor skulle omvända sig, döpas och förändras som människor. Han banade väg för Jesus, och människorna fylldes av förväntan.

Fjärde söndagen i advent; ”Herrens moder”

Maria var en ung kvinna som fick besök av ängeln Gabriel som sa till Maria att hon inte skulle vara rädd och berättade för henne att hon skulle bli mamma till Jesus – Guds son. Nu börjar ett nytt kapitel för mänskligheten. Gud blir människa och föds som ett litet barn in i vår värld.

Julnatten; ”Den heliga natten”

I samma trakt låg några herdar ute och vaktade sin hjord om natten. Då stod Herrens ängel framför dem och Herrens härlighet lyste omkring dem, och de greps av stor förfäran. Men ängeln sade till dem: ”Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en glädje för hela folket. I dag har en frälsare fötts åt

er i Davids stad, han är Messias, Herren. Och detta är tecknet för er: ni skall finna ett nyfött barn som är lindat och ligger i en krubba.” Och plötsligt var där tillsammans med ängeln en stor himmelsk här som prisade Gud: ”Ära åt Gud i höjden och på jorden fred åt dem han har utvalt.”

Mänskligheten är i dag i stort behov av förnyelse, någon som tar bort avundsjuka och bitterhet och högmod. Behov finns att ge kärlek och ödmjukhet. På så vis kan vi skapa ett Guds rike som är något helt annat än det som finns i vår synliga värld. Ett rike talar om den kärlek som kan och vill förändra och som blir större och större ju mer vi ger av den och ju mer vi får ta emot.

Världen behöver även en Johannes döpare som går före och som visar andra vägen, som brinner för att människor ska omvända sig, döpas och förändras som människor.

Avslutningsvis knyter vi samman allt med julnatten som ger oss hopp för framtiden. Gud blir människa och föds som ett litet barn in i vår värld. Ett litet barn som leder björn och lejon i vall, där varg och lamm sida vid sida kommer att beta i frid. Ingen orm då ska stinga, intet ont mer råda ska. Herrens kunskap fyller med sitt ljus där det skall bli frid på jorden i tusen år.

Gott nytt kyrkoår och en fröjdefull jul.

*Jan Henriksson,
andra vice förbundsordförande
Ansvarig för medlemsregistret*

Gå, Sion, din konung att möta

Gå, Sion, din konung att möta,
Jerusalem, gläds åt din Gud!
Strö palmer på väg för Messias,
bered dig som väntande brud.
Var glad, var glad,
var glad i din Herre och Gud.
Var glad, var glad
och hylla din konung och Gud.

Han kommer från eviga fröjder,
han lämnar sin tron av kristall,
sin ära i ljusets palatser
och lägges på strå i ett stall.
Var glad...

Han kommer till jorden att bringa
ett offer på korsträdets stam,
att dö för vårt syndiga släkte
och föra rättfärdighet fram.
Var glad...

Han kommer ur graven med byte
och skuggornas boning blir ljus,
och gravarnas slumrare väckas
till liv utur seklernas grus.
Var glad...

Han kommer till sörjande hjärtan
och livet får annan gestalt.
Han kommer i makt att regera,
tills Gud uti alla blir allt.
Var glad...